

lés tárgya — mely szokott módon fog közzé tétetni — a bírák függetlenségéről és felelősségéről szóló törvényjavaslat lesz.

Ghyezy Kálmán: A törvényjavaslatok ki vannak nyomtatva és a tagok közt szétosztva, de a pénzügyi bizottságnak ezekre adott jelentése sem kinyomatva, sem kiosztva nincsen.

Elnök: Bocsánatot kérek, még ma ki fog osztatni, tehát holnap semmi esetre sem tárgyalható még az osztályokban; hanem ott van az ipartörvény, mely bizonyosan több napi munkát ad az osztályoknak. Addig tehát, míg azon jelentések kiosztva nem lesznek, méltóztassanak az ipartörvényvel foglalkozni; azután pedig azokkal, a melyek később fognak kiosztatni.

Irányi Dániel: (Zaj.) A napirendhez akarok szólni. T. képviselőház! A házszabályok

ugyan nem rendelkeznek az iránt, hogy micsoda időközökben terjessze elő a kérvényi bizottság a maga jelentését a tárgyalt kérvényekről; hanem, azt gondolom, a méltányosság és a kérvényezők iránti tekintet azt parancsolja, hogy nem úgy, mint az előbbi ülésszak alatt történt, az ülésszak végére halasztassék a jelentés, hanem, hogy a bizottság időt tüzzön ki, legalább egy-két napot: mert vannak oly tárgyak a kérvények közt, melyek csakugyan halasztást nem tűrnek. Én ennél fogva azt gondolom, a kérvényi bizottság jelentését nem mint eddig, az ülésszak végével, hanem a jövő ülések valamelyikén terjessze elő.

Elnök: A legközelebbi ülés szokott módon fog közzé tétetni.

Az ülés végződik d. u. 1¹/₄ órákor.

71. országos ülés

1869. november 20-án

Somssich Pál elnöklété alatt.

Tárgyai: Kérvények bemutatása. A multkori szavazás eredménye kihirdettetik. A kormány jelenti a királyné köszönetét a nevenapjára tett szerencsekívánatokért. A főrendek üzenik, hogy a bankügyi szakbizottságra vonatkozó határozatot, valamint az 1870-dik évi ujonczozásról szóló törvényjavaslatot elfogadták. A naplóbiráló bizottságban megüritt egy hely betöltése elhatározottatik. Az illető bíráló bizottságok jelentik, hogy Németh Albertet és Széky Pétert igazolták. A kormány benyújtja a horvát-szlavon-dalmát és a belügyminiszterium költségvetését s két adóügyi törvényjavaslatot. A bírói felelősségről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása, a beadott igazságügyminiszteri módosítványok alapján, újra megindul.

A kormány részéről jelen vannak: Bedekovics Kálmán, Eötvös József b., Gorove István, Horvát Boldizsár, Lónyay Menyhért, Mikó Imre gr., Rajner Pál; később Festetics György gr.

Az ülés kezdődik d. e. 10¹/₄ órákor.

Elnök: Az ülést megnyitom. A mult ülés jegyzőkönyve fog felolvastatni.

Szél Kálmán jegyző (olvassa a november 16-án tartott ülés jegyzőkönyvét.)

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesítve van.

Van szerencsém bemutatni sz. kir. Debreczen város közönségének feliratát, melyben a törvényhatóságok rendezése tárgyában mielőbb törvényt kér alkottatni.

KÉPV. H. NAPLÓ 1869 III.

Bemutatom továbbá: Torontál megye közönségének kérvényét, melyben a megyék szervezésével az adóügynek oly reformját kéri, hogy az a megye autonom hatáskörének kiegészítő részét képezze;

Pest-Pilis és Solt egyesült megyék közönségének kérvényét, melyben Biharmegyének 825. szám alatt kelt s a képviselőházhoz beadott kérvényét egész terjedelmében és indokolásában magáévá teszi;

Liptó megye közönségének kérvényét, melyben a zárdák és kolostorok eltörlését kéri; (Éljenezés a szélső bal oldalon.)

A horvát-szlavon-dalmát országgyűlés elnöksége Zágráb városának a Száva szabályozása és többnemű iparos testületnek az 1851-ik évi

osztrák iparrendszabályok behozatala iránti kérvényeit a magyar országgyűlésnek elintézés végett átküldi.

Továbbá bemutatom Pest-Pilis és Solt egyesült megye szent-endrei választókerülete néhány választójának kérvényét, melyben a f. é. október hó 20-án Szent-Endrén tartott képviselőválasztást a ben elősorolt indokoknál fogva, megsemmisíteni kéri.

Amazok a kérvényi bizottsághoz, ez utóbbi pedig a bíráló bizottsághoz fog utasíttatni. Majd kihuzom a számot, hogy mely bírósághoz tétessék.

Van szerencsém bemutatni a multkori szavazás eredményét. *(Halljuk!)*

Mihályi Péter jegyző *(felolvassa a szavazás eredményét, mely szerint a számvizsgáló bizottsági tagságra beadott 297 szavazat, ezek közül egy üres volt, Anker Hugó nyert 182, Gubody Sándor 92, Mednyánszky Sándor 21 szavazatot; a kérvényi bizottság két tagjára pedig beadott 297 szavazat, ezek közül egy üres volt, Leonhard Károly kapott 180, Fillenbaum Ferencz b. 179, Schwarcz Gyula 113, Szilágyi Lajos 93, László Imre 20 szavazatot.)*

Elnök: E szerint a számvizsgáló bizottságba Anker Hugó, a kérvényi bizottságba pedig Leonhard Károly és Fillenbaum Ferencz b. tagokul megválasztattak.

Belügyminiszter ur szót kéri.

Rajner Pál belügyminiszter: A t. képviselőház megbízásából volt szerencsém a felséges asszonynak tegnap Gödöllőn a királyi lakban a képviselőház szerencsekívánatait tolmácsolhatni. Ez alkalommal a hagyományos hűsögen kívül igyekeztem kiemelni a nemzet részéről azon bizodalmat és azon áhítatos ihlettséget, melylyel a nemzet a felséges asszony iránt viseltetik. *(Helyeslés.)* Ő felsége a nemzetet továbbra is magas hajlamáról és jó indulatáról biztosítván, engem megbizni méltóztatott, miszerint a nyilvánított szerencsekívánatokért a képviselőház előtt őszinte köszönetét jelenteném ki, mit is ezennel teljesíteni van szerencsém. *(Élénk éljenzés.)*

Elnök: Örvendetes tudomásul vétetik.

A felsőház jegyzője üzenettel van itt.

Teleki Ede gr. felsőházi jegyző *(az elnöki szék elé járul):* Méltóságos elnök, tisztelt ház! A mélt. főrendek megbízásából van szerencsém a képviselőháznak a hazai hitelnek szilárd alapra való fektetése tekintetéből egy országos szakbizottmány kiküldetését tárgyzó, a mélt. főrendek által eredeti alakjában elfogadott határozatára, valamint a magyar sorhadi csapatok és a hadtengerészethez az 1870. évre szükséges ujonczjutaléknak megajánlása tárgya-

ban hozott, a méltóságos főrendek által szintén eredeti alakjában elfogadott törvényjavaslatára vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatokat azon tiszteletteljes megjegyzéssel bemutatni, miszerint az utóbbi törvényjavaslat e szavai után „főre kiszámított“, e szó „ujonczjutaléknak“ nyomtatási hibából kihagyatott. *(Helyeslés.)*

Szell Kálmán jegyző *(felolvassa a főrendház jegyzőkönyvi kivonatát.)*

Elnök: A t. ház tudomásul veszi. Miután a mult alkalommal, midőn a határozat hozatott, nem volt kimondva, hogy a bankügyi bizottság hány tagból álljon, méltóztassanak a jövő ülésben, midőn a jegyzőkönyv hitelesítettik, a szám iránt intézkedni.

Felkérem továbbá a t. házat, hogy a Nicolics Sándor képviselő ur lemondása következtében megürült helyre a napló-bíráló bizottságba egy tagot választani, s választójegyeiket a jövő ülésre behozni sziveskedjenek.

Mednyánszky Dénes b.: T. ház! Van szerencsém sz. kir. Selmech és Béla bánya városok közönségének alázatos kérvényét benyújtani az alakítandó magyar királyi elsőbíróságu társas törvényszékek egyikének Selmechen leendő felállítására iránt, melyre nézve csak azon rövid megjegyzést bátorodom előadni, hogy e kérvénynek tárgya nem csak municipalis érdek kifolyása, hanem, a kérvényben kifejtett indokok szerint, valósággal hazánknek egy jelentékeny iparos vidéke nagy számú és szegény sorsu lakosságának életkérdését képezi; bátor vagyok tehát e kérvényt a ház kegyes pártfogásába ajánlani, kérvén, hogy jelenleg a kérvényi bizottsághoz méltóztassék azt utasítani.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasítatik.

Pásztélyi János: T. ház! Huszt koronaváros közönsége kérvényét vagyok bátor a t. háznak benyújtani, melyben kéri, hogy eltérve a lakosság számára való figyelemtől, a város helyzetére és viszonyára való tekintettel a megyei törvényszéket Huszton állandósítani kegyeskedjék. Bátor vagyok e kérvényt a ház pártfogásába ajánlani.

Elnök: Szintén a kérvényi bizottsághoz tétetik át.

Jankovics Antal: A második bíráló bizottság a Németh Albert tiszánánai képviselő választása tekintetében elrendelt vizsgálatról beérkezett jelentést és irományokat bíráló alá vevén, a nevezett képviselőt igazolta; az erről szóló jelentést a hozzácsatolt irományokkal együtt van szerencsém benyújtani.

Szell Kálmán jegyző *(felolvassa a jelentést, mely szerint a bizottság Németh Albertet*

szavazattöbbséggel igazolta s a 309 frtnyi költségekben a kérvényezőket elmarasztalta.)

Elnök: Tudomásul vétetik.

A VII-ik számú bíráló bizottságnak szintén van jelentése.

Mihályi Péter jegyző (olvassa a VII. számú bíráló bizottságnak jelentését, mely szerint ez Székely Péter hevesmegyei tiszabádi képviselőt egyhangulag végleg igazoltnak kimondotta, és a kérvényezőket 421 forint 80 kr. költség megtérítésében elmarasztalta.)

Elnök: Tudomásul vétetik s a költségek iránt az elnökség fog intézkedni.

Berecz Ferencz: Tisztelt képviselőház! Heves megyei gy.-halászi közbirtokos, Hánisz Alajosnak alázatos folyamodványát van szerencsém benyújtani, melyben az 1848/9-iki hadjárat alkalmával az orosz seregek által okozott 4380 forint kárát az országos alaphól megtéríteni vagy adójába azt részletenként betudatni kéri.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasítatik.

Krascsenics Ferencz: Tisztelt ház! Van szerencsém betérjeszteni Pozsony megye alsó-csalóközi járásába kebelezzett összes községek kérvényét, melyben a maradvány-földek megváltásából eredő jogviszonyok végleges rendezését sürgetik.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasítatik.

Jókai Mór: T. ház! Van szerencsém Kassa városa egy lakosa, Buchhalter Dávid folyamodványát a t. háznak előterjeszteni. Az illető honvéd volt, három sebet kapott; jelenleg Kassa városában lakik s Kassa városa tanácsa nem akarja neki megengedni a kocsmáltatási jog gyakorlását, azon indokoknál fogva, mert az illető izraelita. Ezen kérvényhez van csatolva Kassa városa izraelita hitközsége előjáróságának a belügyminiszteriumhoz intézett folyamodványa, melyben panaszt tesz a miatt, hogy általában minden izraelitának meg van tiltva Kassa városa hatósága által a kocsmáltatási jog gyakorlása. Nem akartam ezt interpellatio alakjában előterjeszteni a t. belügyminiszter urnak, miután meg vagyok győződve a felől, hogy ha a kérvényi bizottság utján ez ügy tudomására jutand, ezen jogsértésnek okvetlenül elejét fogja venni.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasítatik.

Fejér Miklós: T. ház! Külső-Szolnok vármegye 200 polgárának kérvényét van szerencsém betérjeszteni, melyben kéri a tisztelt házat, méltóztassék Külső-Szolnok vármegyét ősi jogaiba visszahelyezni, s annak mint önálló megyének alkotmányát visszaadni. (Derűltség.)

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasítatik.

Klapka György: Van szerencsém benyújtani az alakulóban levő bánági tanítóegylet kérvényét a néptanítók sorsának javítása érdekében, és azt a t. háznak meleg pártolásába ajánlom.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasítatik.

Pénzügyminiszter urnak van előterjesztése.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: Tisztelt ház! Az államköltségvetésre vonatkozó két utolsó miniszteri költségvetést, t. i. a horvát-slavon-dalmát miniszterium és a belügyminiszterium költségvetését vagyok szerencsés a t. háznak benyújtani, azon kéréssel, hogy azt a pénzügyi bizottsághoz utasítani méltóztassék; továbbá még két törvényjavaslatot, melyek közül az egyik a bélyegilletékek, valamint a dijak iránt fenálló szabályok érvényének meghosszabbítására, a másik a pénzügyi törvényszékek ideiglenes fentartására vonatkozik.

Mindkét törvényjavaslatot kérem a pénzügyi bizottsághoz áttenni.

Elnök: A pénzügyi bizottsághoz fog át-tétetni.

Következik a napirenden levő tárgy, a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvényjavaslat 32-dik és következő §§-aira vonatkozó módosítások tárgyalása.

Gondolom, a tiszt. ház nem méltóztatik kívánni, hogy az egész felolvastassék. (Nem kívánjuk!) Tehát részenként fog felolvasatni, és a kinek észrevétele lesz, méltóztassék azt az egyes pontoknál előadni. (Helyeslés.)

Szögyény László előadó: Tisztelt ház! A bírói felelősségről szóló törvényjavaslat-hoz az igazságügyminiszter ur által egy módosítvány levén beadva, a tiszt. ház azt tárgyalás végett az osztályokhoz utasította.

Ezen módosítvány főképen a fegyelmi eljárásra vonatkozik; s minthogy a t. ház az eredeti törvényjavaslatnak tárgyalásakor elvileg már kimondotta, hogy a bírák és bírósági hivatalnokok által elkövetett fegyelmi vétségek felett külön bíróságok fognak itélni, sem az osztályok, sem az osztályok előadói alakult közponvi bizottság nem érezhették magokat hivatva ezen elv iránt tárgyalásokba bocsátkozni; nem marad tehát egyéb az osztályoknak és a központi bizottságnak hátra, mint a beadott módosítvány egyes részleteit megvizsgálni. (Deák Ferencz a terembe lép s eljenzéssel fogadtatik *).

Ezen módosítvány, t. ház, az eredeti törvényjavaslattól némely pontokban lényegesen el-

*) Több napig beteg volt.

tér, ugyanis míg az eredeti törvényjavaslat három osztályu fegyelmi bíróságot állít fel, melyeknek elseje a királyi tábla, másodika a legfőbb törvényszék, harmadika részben a legfőbb törvényszék, részben a semmitő szék tagjaiból áll; a módosítvány már az elsőbírósági törvényszékre is ruház fegyelmi hatóságot, s gondoskodik arról, hogy a királyi kuriának bírásra kiterjesztessék a fegyelmi eljárás, szükség esetében, s e végből egy külön bíróságot állít fel, mely felerészben a semmitő szék, felerészben a felsőház tagjaiból alakittatik.

Lényegesen eltér továbbá ezen módosítvány az eredeti törvényjavaslatától abban, hogy míg ez utóbbi a fegyelmi eljárás megindíthatását csak a királyi ügyész kezdeményétől tételezi fel, a módosítvány ezen jogot magának a félnek is megadja; továbbá ellentétben az eredeti törvényjavaslattal a tárgyalásoknak nyilvánosságát rendel el.

A központi bizottság azon változtatásokat, melyeket szerencsés voltam elősorolni, s melyeket a módosítvány az eredeti törvényjavaslatban tett, helyeseknek és célirányosoknak találja, mert kétségkívüli, hogy a módosítvány azon intézkedése által, hogy már az elsőfolyamodásu királyi törvényszékekre is ruháztatik fegyelmi hatóság, azon teher, mely az eredeti törvényjavaslat értelmében egyedül a királyi táblák vállaira nehezült volna, eloszlik, s így a fegyelmi eljárás könnyítettik s gyorsítottik; kétségkívüli továbbá az, hogy a módosítvány azon szakasza által, mely a királyi kuria bírásra is kiterjeszti a fegyelmi hatóságot, az igazságügyminiszter ur által eredetileg a ház asztalára letett törvényjavaslatnak oly hízaga pótoltatik, melyet ezen törvényjavaslat első tárgyalása alkalmával már az osztályok tapasztaltak, és a központi bizottság jelentésében jelzett.

A mi végre a módosítvány azon intézkedését illeti, hogy a fegyelmi eljárás a magánfél kérelmére is megindítható, és hogy az illető tárgyalások nyilvánosak: úgy hiszem, hogy kétségkívüli, miszerint ezen intézkedések által a birói felelősség elvének gyakorlati kivitele s a sértett felek érdekei csak biztosíthatnak. Ezen okoknál fogva, t. ház, a központi bizottság az igazságügyminiszter ur által beadott módosítványt általánosságban elfogadja, és azt a tisztelt háznak a részletes vita alapjául ajánlja. Az egyes szakaszoknál szerencsém lesz, a központi bizottság nevében, előadni azon változtatásokat, melyeket a központi bizottság az egyes szakaszokra nézve ajánl. *(Helyeslés.)*

Elnök: Ha a t. ház a módosítványt általánosságban elfogadja, az szakaszonként fog felolvasatni. *(Helyeslés.)*

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a törvényjavaslat IV-ik fejezetének címét.)*

Szögyény László előadó: A címre nézve a központi bizottságnak nincs észrevétele.

Elnök: Méltóztatnak elfogadni e címet? *(Elfogadjuk!)* Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 32-ik szakaszt.)*

Szögyény László előadó: Ezen szakaszra a központi bizottságnak egyéb észrevétele nincs, mint az, hogy ezen szakasz most már 30-ik szakasz, mivel a tárgyalás folyamában két szakasz kihagyatott.

Elnök: Méltóztatnak elfogadni ezen szakaszt? *(Elfogadjuk!)* Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 33-ik, illetőleg 31-ik szakaszt.)*

Szögyény László előadó: Ezen szakaszra a központi bizottságnak nincs egyéb észrevétele, mint az, hogy a 4-ik sorban levő „törvényszékek gyakorolják“ szavak után pont tétessék, és hogy az ezután következő szöveg új bekezdést képezzen.

Elnök: Méltóztatnak elfogadni ezen szakaszt? *(Elfogadjuk!)* Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 34-ik szakaszt.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak ezen, most már 32. szakaszra azon módosítványa van, hogy e §. második sorában az „ügyészei“ szó előtt levő „kir.“ szócska kihagyandó, és hogy a második bekezdés második sorában „ítélő birói tagjaiból“ helyébe „ítélőbirájából“ tétessék. *(Helyeslés.)*

Elnök: Ennélfogva e szakasz a központi bizottság módosításával elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 35-ik §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak a 35-ik, most már 33. szakaszra a következő észrevételei vannak: e szakasz második sorában „birói tagjai“ helyébe „birói“ tétessék, az 5-dik sorban „kuria“ után következő „s“ szócska kihagyandó, s a 6-ik sorban levő „kezelési“ helyett „kezelő“ tétessék. Ugyanezen szakasz 2-ik bekezdésének utolsó szava helyébe „alakittatik“ tétessék.

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: E szakasz második sorába sajtóhiba csuszott be, a mennyiben e szakasz így szól: „a királyi tábla itélő birói tagjai fölött.“ A „tagjai“ szó itt kihagyandó. *(Fölkialtások: Hiszen már a központi bizottság kijavította!)*

Elnök: Elfogadja a ház e szakaszt a tett módosításokkal? *(Elfogadjuk!)* Tehát el van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 36-ik, most már 34-ik szakaszt.)

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak a 36., most már 34-ik szakaszra azon megjegyzése van, hogy a második bekezdés ötödik sorában levő utolsó szó „tiz“ helyébe „8“ tétessék, t. i. a központi bizottság fokozatot állítván föl, ha az első foku bíróság 1, a fegyelmi bíróság 2 tagból, a királyi tábla kebeléből 5 tagból alakul, tehát ez nem tiz, tehát méltányos, hogy itt is ne tiz, hanem nyolcz tagból álljon a bíróság.

Elnök: Méltóztatnak elfogadni? (Elfogadjuk!) E szakasz a központi bizottság módosításaival elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 37., most már 35-ik szakaszt.)

Szögyény László előadó: A 37-ik, most már 35-ik szakaszhoz a központi bizottságnak több észrevétele van, tudniillik: gondoskodni kell először is arról, hogy ezen kivételes bíróságnál, mely a királyi táblák elnökei és alelnökei, a királyi kuria ítélő birái, alelnökei és elnökei, továbbá a korona-ügyész fölött fogja a fegyelmi bíróságot gyakorolni, a rendes tagokhoz egyszersmind póttagok is neveztesse ki. Gondoskodni kíván arról is, hogy a főrendi háznak azon tagjai, kik ezen bíróságban részt veendek, eljárásuk előtt birói esküt tegyenek, és hogy megbizatasukat, melyet a főrendi háztól nyernek ezen birói hatalom gyakorlására, mindaddig viselni köteleztesse ki. A mig ez alól fel nem oldatnak és helyettök új tagok nem választatnak. Azért a 35-ik §-ban a következő módosításokat ajánlja a központi bizottmány: az első bekezdés változatlanul maradván, a második bekezdés első pontja helyett a következő szerkezet tétessék: „ezen fegyelmi bíróság, mely 36 rendes és 12 póttagból áll, felerészben a magyar királyi kuria alelnöke és biráiból, kinevezésük sorrendje szerint, felerészben pedig a felsőház által minden országgyűlésen önkebléből választandó tagokból alakittatik.“

Ezen bekezdés második pontja ismét változatlanul hagyatván, ezután új harmadik bekezdésképen a következő szöveg fogadtatott el:

„Ezen fegyelmi bíróságnak felsőházi tagjai, a felsőháznak nyílt ülésében birói esküt tesznek le; lemondás esetében a lemondás okainak alapossága és a lemondás elfogadása fölött a felsőház ítél; megbizatasukat mindenestire mindaddig tartoznak folytatni, mig helyük új választás által be nem tölthetett.“

Ugyanezen harmadik, most már negyedik bekezdése 2-ik sorában levő „vádloval“ szó „közvádloval“ cseréltetett föl; — a 3-ik sorban levő

„előleg“ kifejezés helyébe „legalább 24 órával a tárgyalás előtt“ tétetett.

A 4-ik, illetőleg most már 5-ik bekezdés helyébe a következő szerkezet tétetett: „Ha a felek ezen kihagyási jogot épen nem, vagy nem egészen gyakorolnák, az illető tanács a birói tagok közül a kinevezés sorrendje szerinti első hat, a felsőházi tagokból pedig azon hat tagból alakittatik, kik legtöbb szavazatot nyertek.“

Az 5-ik, most már 6-ik bekezdés következőleg módosított: „Ezen bíróság határozata végérvényes.“

Tisza Kálmán: T. képviselőház! Mídon az igen tisztelt igazságügyminiszter ur ezen §-hoz módosítványát benyújtotta volt, azt méltóztatott mondani, hogy ez annyiban tér el azon módosítványtól, a melyet én még a nyáron a birói hatalom gyakorlásáról szóló törvényjavaslat tárgyalásakor benyújtottam, az igazságügyminiszter ur fölszólalása folytán azonban akkor visszavettem, a mennyiben én mind a képviselők, mind a főrendek házából akartam alakittatni a kérdéses bíróságot, mig ő ugyanezt a legfelső törvényszék tagjaiból és főrendiházi tagokból kívánta kineveztetni, nem tartván helyesnek, hogy az alsóház bárminemű birói jogot gyakoroljon.

Legelőbb is, a dolog tisztázása végett, meg kell említenem, hogy én azt, hogy a királyi táblák és legfelsőbb törvényszék tagjainak fegyelmi vétségei fölött a képviselőház és felsőház tagjaiból alakittandó bíróság intézkedjék, nem indítványoztam. Én csak azt indítványoztam, hogy miután oly legfőbb fegyelmi bíróságot, mely ezen szóval összekötött értelemnek teljesen megfelelően, föllállítani nem lehet — mert akkor ismét ezen bíróság fölött nem lenne bíróság, mely a fegyelmi eljárást gyakorolja — leghelyesebbnek tartanám azon módot követni, a mely például követtetik Angolországban, hol a legfőbb törvényszék tagjai fölött nem lehetvén fegyelmi eljárás, mert nincs fölötté törvényszék, azok netaláni szembeszökő kihágások vagy vétségek esetében az országgyűlés mindkét házának fölirata folytán elmozdittatnak.

Meg kell vallanom, hogy mióta a t. igazságügyminiszter ur beadta jelen javaslatát, azon előbb kifejtett nézetemtől azáltal nem tértem el, mert, részemről legalább, ezen javaslatot nem óhajtanám elfogadni. E javaslat ugyanis, a mint az a mostani 35. §-ban foglaltatik, az én hitem szerint, egyfelől beleesik azon hibába, hogy e szerint mégis lesznek bizonyos legmagasabb polczon levő birói egyének, a kik ellen nem lesz mód — legalább azon évben, midőn sor szerint ők lesznek a legfőbb fegyelmi bíróság tagjai — a fegyelmi eljárást megindítani; de másodsor e javaslat egy rendszeres bíróságot akar megállapí-

tani, oly bíróságot tehát, melynek mindenkor, midőn panasz emeltetik, össze kell jöhetnie: én pedig, a mennyire a körülményeket ismerem, nem hiszem, hogy ez lehető legyen oly bíróságnál, mely, hogy működhessek, a póttagokkal együtt 24 felsőházi tagnak kellene, ha nem is folytonosan itt, de mindig oly állapotban lennie, hogy bármely perczben megjelenhessek. Én azt gondolom, számtalanszor be fog állni azon eset, hogy midőn e bíróságnak össze kellene jönni, a bíróságok tagjainak egy részét Európának szerte fekvő furdóiból kellene hazatelegrafirozni, mert nem lenne itt senki. De van még egy más észrevételem, s ez az, hogy tudván, kik szoktak a felsőháznak gyűléseiben részt venni, és — figyelemmel az előbb is mondott szempontokra — kik azok, kikre nézve leginkább lehetne remélni, hogy midőn szükség lesz rájuk, fegyelmi esetekben megjelenhetnek: azon eset fogna előállni, hogy épen a legfőbb törvényszékek tagjai fölött fele részben oly bírák fognának itélni, kik a kormány által kinevezett, s az által bármely perczben elmozditható hivatalnokok: mert nagy többsége azoknak, kik a felsőház gyűléseiben rendszeren részt vesznek, s kikre leginkább lehetne számítani, hogy szükség esetében megjelenének, épen a főispánok, a kik a kormány általi kinevezéstől függnnek, s e §. legalább sehoh sem mondja, hogy ezek ama bíróságban részt ne vehetnének. Azt pedig őszintén be kell vallanom, hogy sem helyes, sem a törvény szellemével megegyeztethető eljárásnak nem tartom azt, hogy épen a legfőbb törvényszékek tagjai fölött mint bírák itéljenek olyanok, kik kinevezett és elmozditható hivatalnokok.

Nem fogadhatván el e §-t úgy, a hogy van, hanem részemről ismét azon módosítványt volnék bátor tenni, melyet már egyszer, mint említém, szóba hoztam; azaz óhajtom kimondatni, hogy a királyi tábla elnökei és alelnökei, a királyi curia elnökei, alelnökei és bírái, továbbá a királyi curiánál alkalmazott ügyészek az országgyűlés mindkét házának egyetértésével felirat által hivatalaiból elmozdítandók, illetőleg nyugdíjazandók; az ily esetekben követendő eljárás részleteit külön törvény határozza meg.

Ezen módosítvány mellett még egyre vagyok bátor figyelmeztetni a t. házat: arra, hogy a koronaügyész helyett én a királyi curiánál levő királyi ügyvédet emlitem, a mennyiben, úgy gondolom, hogy a többi törvényszéket illetőleg is, mindenütt a királyi ügyész helyett ez tétessék és így az, úgy gondolom, jobban összehangzik az elébbi szakaszokkal.

A mi magát a dolgot illeti, tudom, hogy ezen eljárás az európai kontinensen meglehetősen ismeretlen, és épen azért, miután átlátom azt is,

hogy egy ily eljárás fölött helyesen határozni alig lehet máskép, mint ha az eljárás részleteit is, melyek abból folynak, ismerjük: részemről jelenben nem arra kérném a t. házat, hogy ezen módosítványomat most elfogadni méltóztassék; hanem arra kérném, hogy e törvény tárgyalásában tovább menve — a mi minden akadály nélkül és a szabályok értelmében is meglehető — e 35-ik §. fölötti határozatot elnapoltatni méltóztassék. És én azon reményben, hogy ha azt megtenni méltóztatnának, azon elveket, melyeket Angliában az élet kifejtett, melyeknek alkalmazása, hitem szerint, minden lehető biztosítékot megad, törvényjavaslat alakjában összeállítom, melyet a t. ház asztalára letévén, azt kérném, hogy, mint mondám, elhalasztatván ezen szakasz tárgyalása, ezen kérdést törvényjavaslatommal együtt, mely magában foglalja a módosítványomban foglalt külön törvényt, méltóztassék az osztályok által tárgyaltatni, és azután végleg határozni fölötte.

E kérdést véghetlen fontosnak tartom, és nem kívánom, hogy ma méltóztassék határozni; de azt hiszem, nem méltánytalan óhajlás az, hogy ily fontos kérdésre nézve, midőn a ház tanácskozása sem akadna föl, a dolog minden oldalról megfontoltassék, megvizsgáltassék. Ajánlom módosítványomat a t. ház figyelmébe. *(Helyeslés a bal oldalon.)*

Bujanovics Sándor jegyző *(fölvavassa Tisza Kálmán módosítványát:)* „Ezen §. kihagyatván, helyébe ez tétessék:

„35. §. A királyi táblák elnökei és alelnökei, a királyi curia elnökei, alelnökei és bírái, továbbá a királyi curiánál alkalmazott ügyész, az országgyűlés mindkét házának együttes feliratára hivatalaiból elmozdítandók, illetőleg nyugdíjazandók.

„Az ily esetekben követendő eljárás részleteit külön törvény határozza meg.“

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: T. ház! Tisztelt barátom Tisza Kálmán képviselő urnak indítványa mindenesetre roppant horderővel bír. Ha tehát a t. ház indokolva találná azt, hogy ezen indítvány külön tárgyalásra tűzessék ki, az ellen semmi kifogásom nem volna, mert barátja vagyok annak, hogy minden elv, mielőtt a törvénykönyvbe iktattatnék, komolyan, alaposan, minden oldalról megvitattassék. De ha a t. ház azonnal tárgyalni kívánná a képviselő ur indítványát, tehát ezen előleges kérdés eldöntése után, föntartom magamnak, hogy mind a Tisza Kálmán képviselő ur által az én törvényjavaslatom ellen tett észrevételekre felelhessek, mind pedig az ő módosítványára nézeteimet elmondhassam. Kérem előzetesen, e kérdést eldönteni. *(Fogadjuk el! bal felől.)*

Deák Ferencz: T. ház! A központi

bizottságnak előttünk fekvő javaslatában e tárgyra vonatkozólag azon elv van kimondva, hogy ott elősorolt tagjai fölött a curiának külön bíróság ítélt, mely felerészben a királyi curia tagjaiból, másik felerészben a felső táblának választottaiból alakul, és le van írva, hogy ez mikép alakították meg.

Ennek ellenében Tisza Kálmán képviselő ur módosítványt adott be, mely oda megy ki, hogy ez itt hagyassék ki és elvül mondassék ki, miszerint — így hallottam, ha netalán rosszul értettem volna, méltóztassék még egyszer fölolvastatni a módosítványt — a királyi curia említett tagjai az országgyűlés fölliratára elmozdítottathassanak, illetőleg nyugdíjaztathassanak. Hogy ez azután minő eljárással történjék, ezt a t. képviselő ur külön törvényjavaslat által kívánja szabályoztatni. Ha hibásan fogtam föl a beadott módosítványt, akkor kérem, méltóztassék még egyszer fölolvastatni.

Tisza Kálmán: Szabad megmagyaráznom szavaimat? (*Halljuk!*) Csak azt nem méltóztatott tán hallani, vagy nem eléggé tisztán fejeztem ki, hogy nem kívánom most a dolgot eivileg eldöntetni, hanem függőben hagyatni, a czélből, hogy az osztályok figyelembe véve az én elveimnek részletezését, azután határozzanak.

Elnök: Még egyszer föl fogja a jegyző ur olvasni a módosítványt.

Bujanovics Sándor jegyző (*újra fölolvassa Tisza Kálmán módosítványát. Fölküldetés: Ugy van, mint Deák mondta!*)

Deák Ferencz: Ugy látszik, a felolvasott módosítványt jól értettem; de szóval mondta Tisza Kálmán képviselő ur, előbb és most is, hogy még ezt a mostani módosítványát is elhalasztani kívánja és az osztályokhoz visszaküldetni; de miért? azt nem tudom: mert ha visszaküldjük az osztályokhoz, a nélkül, hogy valami elvet mondanánk ki, azok igen valószínűleg ugyanazt fogják mondani, a mit előbb mondtak, mert nincs alap, a mire az újból tárgyalást fektessék.

Hanem ha csakugyan azt akarja Tisza Kálmán képviselő ur, hogy az elhalasztás menjen határozatba, akkor — gondolom — azon kérdés felett szavazhatunk: vajon azt az indítványát Tisza Kálmán képviselő urnak, hogy az ezen egész szakasz feletti határozás elhalasztassék-e vagy ne? (*Helyeslés jobb felől.*) Ha azután a ház többsége azt határozza, hogy elhalasztja, e részben vége van a discussionnak; ha pedig azt határozza, hogy ne halasztassék el, hanem azonnal kíván a dolog fölött tanácskozni, akkor kerül elő a Tisza Kálmán képviselő urnak beadott módosítványa fölötti tárgyalás és szavazás.

Azt hiszem, időt nyerünk vele, ha előbb azon kérdést döntjük el: kívánja-e a ház elha-

lasztatni e kérdésnek eldöntését, vagy nem? (*Helyeslés.*)

Irányi Dániel: Tisztelt képviselőház! Én sem a miniszter ur által előterjesztett módosítványt, sem azt, a mit Tisza Kálmán tiszt. barátom benyújtott, nem tartom helyesnek.

A miniszter urét azért nem, mert, mint Tisza Kálmán t. barátom helyesen kifejtette, abban részint azon bírák ítélnének saját társuk fölött, kik ugyanazon törvényszékek tagjai, melynek tagjai fegyelmi vétsége fölött kellene ítélniök; részint pedig azért, mert én a főrendiházat, s általán fogva a törvényhozásnak akár melyik factorát is, bírói tisztre hivatottnak nem tartom.

Én, tisztelt ház, igen jól tudom, hogy az 1848-ki törvény, a miniszteri felelősségre nézve azt határozta, hogy midőn a ház valamelyik miniszternek vád alá helyezését elrendeli, azon miniszter fölött a főrendiház mint esküdtszék ítélt; de annak idején kifejtendem okaimat: miért nem tartom én e törvényt megtarthatónak, kifejtendem akkor t. i., midőn reménylem, hogy a legfőbb államtörvényszékről leend szó. De már ezuttal is kénytelen vagyok néhány szót mondani ezen államtörvényszék felállításának szükségességéről.

Én azt gondolom, tisztelt ház, hogy sem a főrendi házat, sem pedig, mint Tisza Kálmán t. barátom indítványozza, a két házat nem lehet azon tiszttel felruházni, hogy ők a királyi curia tagjainak fegyelmi vétsége felett ítéljenek.

Nem lehet azért, mert ugy e ház, mint a főrendi ház pártférfiakból álló politikai testület; már pedig a bírónak, arról mindnyájan meg vagyunk győződve, párton kívül, párton fölül kell állania; (*Helyeslés*) és a recusationális jog, szerintem, nem elég biztosíték arra, hogy mindazok, kik pártállást foglalnak el, a bírói tisztelet gyakorolni ne fognák.

Én tehát e helyett egy másik javaslattal vagyok bátor előállni, mely szerint a kuria-beli tagok fegyelmi vétsége felett egy legfőbb államtörvényszék ítélné, melynek tagjai élethosszára lennének választva az országgyűlés mindkét házából, s ezen legfőbb államtörvényszéknek nem csupán az lenne feladata, hogy a fegyelmi vétségek fölött hozzon határozatot, hanem ítélné egyszersmind azon esetben is, midőn a képviselőház valamely miniszternek vád alá helyezését elrendeli, s ítélné egyszersmind azon vitás kérdésekben is, melyek a miniszterek és a törvényhatóságok között felmerülnének.

Lehetetlen, hogy egy ilyen államtörvényszék szükségessége előbb-utóbb föl ne merüljön, és pedig azért, mert midőn a megye rendezéséről és szervezéséről szó lesz, intézkedni kell a tör-

vényhozásnak azon esetről is, midőn a miniszterek és törvényhatóságok közt összeütközés támadna.

Mint hogy tehát ilyen legfőbb államtörvényszék alakítása szükségességének előbb-utóbb be kell következni: azt gondolom, hogy erről ezen kérdésnél is lehet annyiban szó, a mennyiben t. i. ezen legfőbb államtörvényszék feladatává tétetnék az is, hogy a legfőbb törvényszék és semmisítőszék tagjainak fegyelmi vétségei fölött ítéljen.

Én annál fogva, azon esetre, ha a t. ház azt méltóztatnék határozni, hogy Tisza Kálmán tisztelt barátom módosítványa, illetőleg új szakasza visszautasíttassék, magam részéről is módosítványt nyujtok be, kérvén, hogy az szintén az osztályokhoz utasíttassék.

Módosítványom a következő: *(Olvassa:)*

„Módosítvány a 35-ik szakaszhoz: A királyi táblák elnökei s alelnökei, a királyi kuria elnökei, alelnökei s birái, továbbá a kuriánál alkalmazott ügyészek fegyelmi vétségei fölött az országgyűlés mindkét háza által választott államtörvényszék ítél. Ezen államtörvényszék alakítása s a követendő eljárás iránt külön törvény rendelkezik.“

Ajánlom módosítványomat a t. ház becses figyelmébe.

Mihályi Péter jegyző *(újra felolvassa Irányi Dániel módosítványát.)*

Justh József: Tisztelt ház! Mielőtt a felvetett kérdésekhez szólanék, bátor vagyok a t. ház figyelmét kikérni arra, hogy itt a 3-dik kikezdésben egy stularis hiba van, t. i. a felsőház nem ítél, hanem határoz, mert ott ez áll: „Ezen fegyelmi bíróságnak felsőházi tagjai a felsőháznak nyílt ülésében birói esküt tesznek le, lemondás esetében, a lemondás okainak alaposága, s a lemondás elfogadása fölött, a felsőház“ — nem „ítél“, hanem „határoz.“

Deák Ferencz: Ez más kérdés!

Justh József: Mindjárt szólok a kérdéshez is.

A Tisza által beadott indítványhoz egy igen rövid megjegyzésem van, t. i. mint Irányi képviselőtársam helyesen mondotta, pártokból kifolyó testület bíró nem lehet. E kérdés sok tekintetben meg volt már vitatva, s a t. háznak a mostani tanácskozás irányában más állása nem lehet, mint az, melyet a házszabályok tűztek ki, t. i. másról szavazás nem lehet, mint arról: vajon a ház elfogadja-e a központi bizottság szerkezetét, vagy nem? Ha nem fogadja el, akkor fogunk a fölött tanácskozni, elfogadja-e a Tisza vagy Irányi módosítványát. Ha Tisza módosítványa elfogadtatik, akkor lehet és kell a fölött szavazni:

vajon bemenjünk-e rögtön tárgyalásába, vagy nem?

Szakácsy Dániel: Tisztelt ház! Arról van szó, hogy ilyen nagyfontosságú törvény alkotásánál módosítások figyelembe vétessenek-e, vagy nem. Azt hiszem, hogy csak nyerni fog általa a közügy, ha a módosítások figyelembe vétetnek, s az osztályok által tárgyalatván, újra a központi bizottsághoz, és onnan ide a t. ház elé terjesztetnek.

A mi Tisza képviselőtársam módosítását illeti, nem szükséges arra vonatkozólag Angolország példájára és gyakorlatára hivatkozni, mert analogiát nyujtanak e kérdésre a főispánokról szóló magyar törvények is. Én legalább úgy tartom, hogy a főispáni méltóság olyan forma, mint a kuriai bíróság elnökeinek és a legfőbb törvényszék tagjainak állása. A magyar törvény s gyakorlat szerint, ha a főispán ellen — mert az is ember volt, valamint emberek lesznek a kuriai elnökök, alelnökök s birák is — valami méltó panasz fordult elő, az volt a törvény és gyakorlat, hogy az érdeklött vármegye összehozta az adatokat és panaszokat a főispán ellenében, s azokat alázatos föliratban ő felségéhez a magyar királyhoz terjesztette föl. A magyar király azután meghallgatván a panaszokat és a panaszlottat is, vagy elmozdította, vagy meghagyta a megyében az illető főispánt.

Igy tekintem én Tisza Kálmán tisztelt képviselő módosítványát, mert ezen törvényjavaslatban nem az foglaltatik, hogy akár az alsó, akár a felsőház ítél mint bíróság, hanem csak az, hogy felirati alakban terjeszti elő az országgyűlés a legfőbb törvényszék elnöke, alelnöke ellen levő kifogásait és arra vonatkozó adatait. Ezen föliratot átteszi annak idejében a főrendekhez, és ha azok is hozzájárulnak az alsóház föliratához, a fölirat ő felsége elé terjesztetik; ha pedig nem járul hozzá az egyik ház, a dolog abban marad, és így se az egyik, se a másik ház nem ítél a fölött, hogy elmozdittassék az illető elnök, alelnök stb., hanem ő felsége, mint a legfőbb hatalom gyakorlója, fog e fölött ítélni.

Ezen alázatos előterjesztésemnél fogva én Tisza Kálmán módosítványát pártolom, és az ügy kiderítése szempontjából tisztelettel kérem, hogy az az osztályokhoz utasíttassék. *(Szavazzunk!)*

Elnök: Miniszter ur kívánt előbb szólni: vajon akar-e nyilatkozni vagy nem?

Horvát Boldizsár igazságügyi-miniszter: Nem kívánok most szólani. *(Fölkiáltások: Szavazzunk!)*

Elnök: Tisztelt ház! A 146-dik szakasz ugyan világosan mondja, hogy először kell szavazni a központi bizottság jelentésére, és azután a módosításokra; jelenleg pedig indítvány sem

adatott be, hanem mindenik csak módosítvány. Azonban a 109. szakasz azt mondja, hogy ha a ház a tárgyat újabb megvitatás végett a központi bizottsághoz vagy az osztályokhoz utasítatni kívánja, ezt teheti; tehát ezen szakasz értelmében méltóztassék ezen előleges kérdést eldönteni: vajon kívánja-e ezt elhalasztani a ház, vagy nem? (*Helyeslés a bal oldalon.*) Tisztelt ház! A kérdés ilyen föltevése nem praesudicial senkinek, mert a kik most akarják a módosítványt tárgyalni és elfogadni, azok arra fognak szavazni, hogy ne halasztassék el, (*Helyeslés*) a kik pedig újabb tárgyalást kívánnak, azok az elhalasztásra fognak szavazni; holott különben azok el lennének üttetve attól. (*Helyeslés.*) Ha tehát a tisztelt ház beleegyezik, így tenném föl a kérdést: kívánják-e a 35-ik szakaszt, úgy, a mint előadatott, tárgyalni, vagy pedig elhalasztani ezen tárgyalást: igen vagy nem? (*Zaj*) vagy rövidebben így: kívánja-e a tisztelt ház az elhalasztást vagy nem? (*Helyeslés.*) Ez világos és egyszerű. (*Helyeslés.*) Méltóztassanak tehát azok, a kik az elhalasztást kívánják, fölkelni. (*Megtörténik.*) Méltóztassanak most fölállni azok, a kik nem kívánják az elhalasztást. (*Megtörténik.*) A többség nem kívánja az elhalasztást.

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Miután a tisztelt ház azt határozta, hogy a 35. §. és ennek kapcsában Tisza Kálmán módosítványa ma tárgyalassék, bátorságot vesznek magamnak: először Tisza Kálmán képviselő ur ellenvetéseire felelni, és másodsor elmondani saját nézeteimet Tisza Kálmán módosítványa ellen. (*Halljuk!*)

Tisza Kálmán képviselő ellenvetése a törvényjavaslat 35. §-a ellen nem sok és nem is fontos.

Az háromra reducálható.

Első kifogása abban áll, hogy nincs gondoskodva a törvényben arról: ki ítéljen a királyi kuriának azon tagjai fölött, kik fegyelmi vétséget követnek el, s kik éppen ezen legfelsőbb foku bíróság tagjai közé tartoznak? Másik kifogása abban áll, hogy a legfőbb fegyelmi hatóság tagjai felerészben a felsőház kebeléből választatván, azon veszélynek volnánk kitéve, hogy a nyári időnyben sokszor a fürdőből kellene őket haza táviratozni.

E két ellenvetést igen könnyen megegyeztettem azzal, hogy ha a t. ház figyelmét felhívom arra, hogy a 35. §-ban póttagokról is gondoskodva van. Tehát akár a felsőháznak, akár a királyi kuriának valamelyik tagja, a ki e fegyelmi hatóságba beválasztatott, nem lenne itt hon, vagy a fegyelmi bíraskodásban az által lenne gátolva, hogy fegyelmi vád alatt áll: mindkét esetben póttag alkalmazható.

KÉPV. H. NAPLÓ. 1869. III.

Különben is ez a special-jury jellegével bírván, azt tudjuk, hogy az esküdtek ülésai mindenütt, különösen Angliában is, bizonyos határidőhöz vannak kötve; néhol évnegyedenként, másutt minden két hónapban, másutt ismét havonként egyszer hivatnak össze. Ezt nálunk ezen legfelsőbb fegyelmi hatóságnál is be lehet hozni, s akkor Tisza Kálmán ur aggodalma el lesz enyésztetve: mert a kijelölt időben otthon tartózkodhatnak az illető tagok.

Fontosabb a harmadik ellenvetés, az t. i., hogy a legfőbb hatóságnak tagjai felerészben a felsőházból választatván, a birói függetlenség kellékeinek nem volna elég téve, azon körülménynél fogva, mert a felsőházban ülnek tagok, kik a kormány kinevezésétől függenek és a kormány által el is mozdíthatók. Ilyenek a főispánok.

Elismerem ez érv fontosságát, s kellene okvetlenül ezen téren más intézkedéseket tennünk, ha a felsőháznak újból rendezése nem volna márküszöbön. Egyébiránt ezen csak látszólag nagy bajnak corectivuma abban fekszik, hogy a felsőháznak választása nincs éppen szorítva a főispánokra, hanem a felsőház szabad és független tagjaiból választhatja ezen legfelső fegyelmi hatóságot.

Attérek most arra, hogy elmondjam nézeteimet Tisza Kálmán képviselő ur indítványára.

Mindenesetre oly fontos ez, t. ház, hogy, ha elfogadjuk, akkor tisztában kell lennünk magunkkal az iránt, hogy meghiusítjuk azon czélt, mely szemeink előtt lebegett a birói hatalom gyakorlásáról szóló törvény alkotásánál.

Mi volt azon czél, melyet akkor magunknak kitűztünk? Az, t. ház! hogy egy minden tekintetben elfogulatlan, részrehajlatlan birói kart teremtsünk, azaz: hogy a birói függetlenségnek minden garantiáját megadjuk fölfelé és lefelé egyaránt.

Fölfelé megadjuk az által, hogy kimondtuk, hogy a biró, birói ítélet nélkül, sem el nem mozdítható, sem nem nyugdíjazható; kimondottuk továbbá, hogy a birót saját akarata ellenére előléptetni sem lehet; kimondottuk végre, hogy a biró a törvényben meghatározott eseteken kívül át nem helyezhető. Hogy mily lelkiismeretes akarta a kormány a birói függetlenség garantiáit fölfelé megadni, annak egyik legfényesebb bizonyítéka éppen ezen törvényjavaslat, melyben a kormány azon fegyelmi hatóságról is, melyet eddig a birák felett gyakorolt, és melyet még Tisza Kálmán képviselő ur is 1865-ben, a kormány számára vindicált, illetőleg fentartani akart, mondom, a kormány ezen fegyelmi hatóságról is önkénynt lemondott, és azt a bíróság kezeibe teszi le, úgy hogy ezen törvényjavaslatnak, mint a birói hatalom gyakorlásáról szóló törvény ki-

egésztő részének, életbe léptetése után elmondhatjuk, hogy a birói függetlenség öre fölfelé, maga a biró.

Természetesen, a birói függetlenség biztosítékait lefelé is meg kellett adnunk. Kellett gondoskodnunk arról, hogy a birót el ne szédítse sem a jutalom reménye, se pedig a boszu félelme azok részéről, a kik felett ítél; és épen azért, t. ház, lemondottunk hagyományainkról, lemondottunk előszeretetünkről és százados balitéleteinkről, és megszüntettük biróságainkra nézve a választás rendszerét.

Sőt tovább mentünk: figyelmünket kiterjesztettük arra is, hogy a birót megóvjuk saját szenvedélye ellen is, s épen ezért elzártuk előle a politikai küzdőter homokját, a hol rendszeren a szenvedélyek vihara szokott uralkodni, a mely könnyen elsodorhatná a birót, holott a birónak hivatása épen az, hogy — ha kell — ezen vihart megzabolázza.

Ez volt annak oka, hogy kizártuk a birót a törvényhozás terméből, mert sokkal csekélyebb bajnak tartottuk azt, hogy a hazai értelmiség egyik legjelentékenyebb factorát a birói kart a törvényhozás működésében nélkülözzük, semhogy a birót a politikai szenvedélyek, a politikai rokon- és ellenszenveknek rabjává tegyük. (*Helyeslés jobb felől.*)

És volt erre még egy fontos ok és nagy érdek: a birói tekintély érdeke. Kétségtelen az, t. ház, hogy a birói tekintély és a törvény iránti tisztelet mindig karöltve járnak egymással; a hol a birói tekintély alább száll, ott a törvény iránti tisztelet is csakhamar futva távozik. Óvnunk kellett tehát a birót a politikai küzdelmekről, mint a melyek tekintélyét leginkább tehetik kockára. Tudjuk, hogy zajosabb időkben a politikai táboroknak taktikája az, hogy az ellenpárt tekintélyét tüzik ki maguknak czélpontul, és rendszeren azon táboré a győzelem, a melynek sikerült a másik tábor tekintélyét és erkölcsi hitelét aláásni. Mi tehát nem akartuk, hogy a birói tekintély a politikai küzdelmek áldozatává váljék.

Ezek szerint két czél lebegett előttünk: a birói függetlenség és a birói tekintély megóvása; és megvallom, t. ház, ha Tisza Kálmán ur indítványa elfogadtatnék, mind a két czél meg volna hiúsítva, és a birói hatalom gyakorlásáról szóló törvényt egy csapással halomra döntenők.

Irányi képviselő ur helyesen jegyezte meg és én utána elmondhatom, hogy ezen indítvány elfogadása által a birói függetlenség tökéletesen megsemmisítettik, mert a biró a parlamenti pártok rabjává válnék, a birói tekintélyt pedig épen ezen teremben érné a halálos dőfés. Kizártuk a birót a törvényhozás terméből és Tisza Kálmán ur indítványa ismét be akarja őt ide

hozni, de nem többé, mint képviselőt, hogy ő tudományát, szakképzettségét a törvényhozás alkotásainál a haza javára érvényesíthesse, nem; hanem visszahozná őt, mint egyszerű vádlottat, a kinek még védelméről sincs gondoskodva.

Tisza Kálmán: Nem olvasta el a javaslatot.

Horvát Boldizsár igazságügymiszer: Bocsánatot kérek, nem is arra helyezem én a súlyt. Elismerem, hogy a képviselő ur az eljárást külön törvény által akarja szabályoztatni, a melyben a biró elmozdítását nem kirekesztőleg a képviselőház határozatától akarja függővé tenni, hanem az országgyűlés mindkét házának együttes feliratát tartja szükségesnek arra, hogy valamely biró hivatalától el legyen mozdítható.

Csernátó Lajos: Hát Angliában?

Horvát Boldizsár igazságügymiszer: Igen, mint Angliában; igen, hanem jól áll-e nekünk valaki arról — s ime, erre helyezem én a kérdés főszűlyát — hogy, nem mondom most, nyugalmas időkben, hanem zajosabb, viharosabb időkben, e gy parlamenti párt, vagy parlamenti pártárnyalat, vagy talán egyesek a parlament tagjai közül, nem fognák-e ezen intézményt felhasználni arra, hogy a discussio szőnyegére vonszolják a birót, nem azért, hogy bebizonyítsák ellene a vádat, a mihez talán nincs is reményök, hanem csak azért, hogy képzelt sérelmökért magoknak egyik vagy másik biró ellenében elégtételt szerezzenek?

Ki adhat nekünk biztosítékot arra nézve, hogy nem fogják ezen institutiót arra használni, hogy a birónak nem csak nyilvános, hanem magánéletét is prostituálják e teremben? és akkor a biró helyzete kedvezőtlenebb, mint ha a sérelem akár a sajtó terén, akár másutt követtetett volna el ellene; mert a mig minden más esetben megtalálná a visszatorlás, az elégtétel törvényes fegyverét: a törvényhozás teremében rajta esett sérelemért még csak elégtételt sem követelhetne: miután mindaz, a mi itt mondatik, a képviselői immunitás ótalma alatt áll. (*Helyeslés jobb felől.*)

T. képviselőház! Ha ez megtörténhetnék, ha valamely birónak akár nyilvános, akár magánélete a nyilvános discussio tárgyává tétetnék; s aztán a prostituált biró fájdalomában, érzékenységében visszavonul hivatalától, hogy jövőre hasonló megtámadások elől meneküljön: akkor el van őlve a birói függetlenség; ha pedig ily prostituált biró megmarad továbbra is hivatalában: akkor oda van a birói tekintély.

Ez roppant erkölcsi pressió, — nem mondom, hogy akar lenni — hanem roppant erkölcsi pressió lehetne arra, hogy a biró folyton

kaczerkodják a parlamenti pártokkal, s ez által a parlamenti párt uszályhordozójává legyen. Ez, t. ház, Damokleskardjaként függne örökké a bíróságok feje felett, ez a legrettentőbb erkölcsi torturává fajulhatna a bíróra nézve, sőt volna ezen intézménynek még nagyobb veszélye is, és ez az, hogy a bírói hatalmat lassankint átjatszáná a parlament kezébe, azon ellenállhatlan erkölcsi pressió folytán, melyet a parlament ezen intézmény segítségével a bíróságra gyakorolhatna. A koronkint változó többségeknek csak egy kis visszaélést kell elkövetniök a jövőben, hogy ez intézmény valóságos erkölcsi nyaktilóvá váljék a bírói intézmény felett.

Bocsásson meg a t. képviselőház, sine ira et studio szólok a dologhoz; de nekem egészen más fogalmaim vannak a bírói hatalomról: az én nézetem szerint ez oly nagy hatalom, mely fölött nem állhat semmi más hatalom; oly hatalom ez, a melyet semmi nemü más hatalom sem erkölcsi, sem anyagi pressióval le nem szoríthat mindenek felett álló magaslatáról. (*Helyeslés a jobb oldalon.*) Felfogásom szerint a bíróság a megtestesült törvény, mely előtt mindenki, boldog és szegény egyiránt, sőt a leghatalmasabb parlamenti pártok is tisztelettel és hódolattal kötelesek meghajolni.

Önök, uraim, alkothatnak törvényeket a jövőre, de mindaddig, míg önök újabb alkotásai életbe nem lépnek, szintugy mint a hazának bármely más polgárai, tartoznak tisztelni a létező törvényt, és épen azért, mert a bíró a létező törvény megtestesülése: tehát önök a bírónak alatta állanak, de felette nem állhatnak soha.

Nekem ez személyes meggyőződésem a bírói hatalom függetlenségéről és tekintélyéről; s épen azért, mert félek, hogy ezen indítvány megtámadná, sőt megsemmisítené mind a bírói függetlenséget, mind a bírói tekintélyt: én arra nem szavazhatok.

Am határozzon a t. ház fölötté, de mind eszem, mind szívem ellenkezik velem, s ellenezném azt még akkor is, ha nem itt, hanem az ellenzék padjain ülnék. (*Helyeslés jobb felől.*)

Ludvigh János: T. ház! Én a bírói felelősségnek és függetlenségnek garanciáját a 35. §-ban nem találom, és hogy az abban nem is található, arról leginkább meggyőződtem épen az igazságügyminiszter urnak jelen beszédéből, midőn Tisza Kálmán barátom módosítványát azért támadja meg, mivel az a bírósági tagokat az alsóházból vagy a nemzet képviselői közül is kívánja megválasztatni, míg ő a törvényhozásnak másik factorát kívánja csak tekintetbe vétetni. Minthogy tudniillik a t. miniszter ur is a törvényhozásnak egyik factorából választja meg a bíróságot, mindazon argumentumok, melyeket

Tisza Kálmán barátom indítványa ellen fölhozott, állnak az ő javaslata ellenében is.

Különben én azt hiszem, hogy az előttünk fekvő kérdések meg vannak már más országokban alkotmányilag oldva. Nem akarok Angolhonra hivatkozni, mert Tisza Kálmán barátom arra hivatkozott. De nem csak oly büntettek forognak fön a legfelsőbb törvényszékeknel, melyeket be lehet bizonyítani, hanem olyanok is, melyeket nem lehet bizonyítani; azért láttuk csak pár éve, hogy Angolhonban gyanuba vétett a lord-kancellár, hogy fiának egyik rokona nem jól viseli magát, hogy ő, kit apja bírónak kinevezett, hivatalával visszaélt. A kamara kimondta fölötté véleményét, és ő kénytelen volt lemondását beadni. Különben is a legfőbb bírói törvényszék alkotmányos eljárása fölött a kritérium nem lehet más, mint a közvélemény. Így hát példára hivatkozom. A svéd alkotmány megkülönbözteti a valóságos bebizonyítható bünt és a megvesztegetés eseteit. Arra nézve, mikor a bünt be lehet bizonyítani, nem bizza meg a közvádlót a per megindítására, hanem maga az országgyűlés nevez ki három évről három évre országgyűlési ügyészt, kinek jogában és kötelességében áll a felső törvényszéken jelen lenni, — néha-néha, mikor neki tetszik; neki befolyása nincsen az ítéletek hozására, neki hallgatni kell; az ügymenetre nézve azonban felügyelhet, és a jegyzőkönyveket bármikor megtekintheti, szóval, az eljárásról szerez magának bizonylatokat, és az országgyűlésnek referál koronkint. Már ha bünetet forog fön, akkor az országgyűlési ügyész indítja meg egy államtörvényszék előtt a pert.

Az államtörvényszéknél most nem akarok beleereszkedni azon kérdés tárgyalásába: hogyan van az államtörvényszék alkotva? mert nálunk nem kell szaporítani a nehézségeket, nem kell a törvényszékeket törvényszék, nem bírakat bírák után nevezni ki, ugy is van elég; azon esetről is van gondoskodva, ha nem lehet bebizonyítani a tagok ellen a megvesztegetést, mert ily esetre kineveznek egy állandó bizottságot, mely arra ügyel, és ha ez az országgyűlésnek jelentést tesz, hogy a bíró nem bírja többé a közvéleményt, hogy ellene aggodalmak keletkeznek, hogy nem alkotmányosan, nem a törvény szerint jár el; azon esetben az országgyűlés mit tesz? felír a királyhoz, és az illető bíró elmozdittatik, sőt az egész törvényszék is; de a király nyugalmazhatja.

Én ezeknél fogva, bár szeretnék még Tisza Kálmán indítványán is túl menni, az ő indítványát pártolom, s szükségesnek látom azt helyzetünkben elfogadni. (*Helyeslés a bal oldalon.*)

Csernátóy Lajos: A t. igazságügyminiszter urnak rendkívüli sötét kilátásai lehet-

nek a jövőre, borzasztó képeket állít elének mindig, vagy legalább nagyon sokszor, arról, hogy mi történhetik bizonyos adandó körülmények közt. Mi ezen oldalon sokkal kevésbé vagyunk kielégítve a jelen állapottal, mint t. ellenfeleink a tulsó oldalon, de még sem tartjuk szükségesnek aféle rémitgetésekkel állni elő. Mi úgy látjuk, több bizalommal viseltetünk, minden elégtelenségünk daczára is, a jövő iránt, mint a miniszter ur, kinek pedig éreznie kell, hogy minden kívánsága teljesülve van. A miniszter ur ezuttal használva ezen tenebrozus rémitgetési ékesen szólást, melyben vihar, nyaktiló és nem tudom miféle szörnyüségek, mind egymás után jönnek, (*Mozgás a jobb oldalon*), úgy állítja elének a kérdést, mintha az, mit Tisza igen t. képviselőtársam előadott, már egészen a parlamenti hatalom alá helyezné a bíróságot.

Méltóztatott még az igen t. miniszter ur koketirozásról is beszélni, hogy azon birákat mindig kaczerkodásra akarjuk szorítani a parlamenttel. (*Fölküáltások jobb felől: Azt nem mondta!*) Bocsnat, én hallottam. (*Mondotta! bal felől.*)

Horvát Boldizsár igazságügy-miniszter: Nem mondtam!

Csernátony Lajos: Ez valami oly új dolog, oly új szörnyüség, a mely sehol sincs. Tisza Kálmán nem proponál egyebet, mint azt, a mi a legtekintélyesebb, a legtiszteltebb bíróság, s az egyedül meggyökerezett alapos, alkotmányos élet hazájában Angliában megvan. Hiszen azt proponálja csak, a mi ott van, és nem azt, hogy mi ítéljünk, hanem, hogy a két háznak a koronához leendő föliratra bizonyos bíró ellen, bizonyos esetekben, egy bíróság vagy vizsgálat rendeltessék el. (*Fölküáltások jobb felől: El kell mozdítani! Azt se tudja, mi az indítvány!*)

Es aztán az a különös a miniszter ur rettenetes ellenzésében, hogy ő ugyanazt proponálja félig, mit Tisza Kálmán proponál egészen, azaz, hogy ő elirtózik a gondolattól, hogy az alsóház is részt vehessen abban, miben a felsőház. Annyira barátja a miniszter ur a kinevezési rendszernek, hogy tán még ellenvetése van a képviselőház ellen is, mert választott. (*Zaj.*) A felsőház ellen nincs kifogása, hanem csak a megválasztott képviselők részvéte ellen.

Én mindezek folytán nem látva semmi oly rettenetes veszélyt a jövőben; sőt azt tartván, hogy ha ezek bekövetkeznének, akkor mindazon gátok úgy elsöpörtetnének, hogy bizony mindazon másod- és harmadrangu észrevételek, miket az igazságügyminiszter ur méltóztatott elmondani, nem fognak semmi nyomatékkaal birni; miután, mondom, mi nem vagyunk annyira elrémülve Magyarország jövője fölött, mint a t. miniszter ur: én részemről nem látok semmi

veszedelmet, hanem látok igen czélszerű intézkedést abban, a mit Tisza Kálmán képviselő ur indítványozott. (*Helyeslés a bal oldalon.*)

Hoffmann Pál: T. ház! Nem volt szándékom Tisza Kálmán képviselő ur módosítványához szólani, mert arra, nézetem szerint, az igazságügyminiszter ur teljesen kimerítőleg adta elő azon okokat, melyek miatt azt el nem fogadhatja; én csak az Irányi Dániel képviselő ur által beterjesztett módosítványhoz akartam szólni; de épen az előttem szóló képviselő urtól hallottam valamit az igazságügyminiszter ur előadására vonatkozólag, a mit szó nélkül nem hagyhatok. (*Halljuk!*)

Ha jól értettem, a tisztelt igazságügyminiszter ur előadását, ő csak két érvet hozott föl Tisza Kálmán képviselő ur módosítványa ellen.

Először azt, hogy az országos hatalmakat nem czélszerű összezavarni; hogy a modern államnak megfelelő az, hogy az állami főhatalom el legyen különítve; hogy valamint a népképviselő körébe a törvényhozás tartozik, úgy nem czélszerű — megengedem, hogy annakelőtte egész Európában divatozott, de bizonyára nem a XIX. század eszméjének megfelelő — hogy a törvényhozás a birói hatalom körébe is beavatkozzék. Ezt akarta mondani, midőn erélyes szavakban tiltakozott az ellen, hogy a törvényhozás termében akár közvetlenül, akár bíróság választása által befolyás gyakoroltassék a bírák fölött. (*Helyeslés jobb felől.*)

Hogy pedig az úgy volna, ha a t. képviselő ur módosítványa fogadtatnék el, nézetem szerint kétségtelen. Mert bárminemű legyen is azon modus, mely által a képviselőház körében a fegyelmi bíróság megalakítatik, bizonyos, hogy annak megalakításánál a többség lesz döntő, és így épen az emeltetik érvényre, a mit a t. képviselő ur eddigelé oly erélyesen megtámadott, t. i. a kormány befolyása, miután a parlamenti többség és a kormány jóformán egy. És ha ennél fogva e házban és egyáltalán az országgyűlésben feküdnék a legfőbb bíráskodás, akkor közvetve a miniszterium fogna a miniszteriumot támogató többség által a bíróságok urává tétetni. Ezt, nézetem szerint, nem szükség bebizonyítani. Ha tehát a t. háznak épen azon oldalától függne a bíráskodás, úgy nem ugyan a miniszterium, hanem e háznak többsége és implicite a kormányt tenné a legfőbb fegyelmi hatósággá. (*Ugy van! jobb felől.*)

Ez volt az, a mit a t. miniszter ur elmondott és a mit igen sajnálom, hogy az előttem szóló képviselő ur félre magyarázott.

A mi azt illeti, hogy a miniszter urnak ellenszenve volna a választás ellen, ezt beszédében nem hallottam. A miniszter ur ellenszenvenvel viseltetik a választás iránt ott, hol nem tartja

czélszerűnek, t. i. a bíróságokra nézve; és helyesnek tartja ott, hol annak helye van, t. i. a népképviselőnél.

Ezek után áttérek Irányi Dániel képviselő ur módosítványára, melyre még ezen oldalról nem tétetett észrevétel.

Én, megvallom, első pillanatra igen kecsagetőnek tartottam módosítványát. Ő ugyanis állami törvényszék által akarja a legfelsőbb fegyelmi hatóságot gyakorolni. De ha közelebbről tekintjük, azt látjuk, hogy ez által nincs megoldva a nehézség.

Miben fekszik a nehézség? Abban, hogy a legfőbb törvényszék is jöhet abba a helyzetbe, hogy egyes tagjai fölött fegyelmi hatóságot kell gyakorolni, és ki legyen ekkor a legfőbb törvényszék fegyelmi bírója? Ezt a nehézséget nem mi teremtettük, nem e törvényjavaslat teremtette, ez a dolog természetében fekszik, mert mindig támad azon kérdés: ki ítéljen a legfőbb fegyelmi bíróság tagjai fölött? A t. képviselő ur módosítványa azt mondja, hogy az államtörvényszék. Igen helyes: ha államtörvényszékünk volna, akkor lehetne mondani, hogy az állami törvényszék fogja a fegyelmi bíróságot gyakorolni a legfőbb törvényszék bírái fölött; de ekkor meg az a kérdés támad, hogy az állami törvényszék tagjai fölött ki fogja azt gyakorolni? *(Helyeslés.)*

Ez az expediens tehát nem oldja meg a kérdést, hanem egy újabb kérdést nyomna előtérbe, hogy t. i. az állami törvényszék fölött ki gyakorolja azt?

Ez okból nem tartom elfogadhatónak e módosítványát, de még más okból sem.

Köztudomásu, hogy állami törvényszékünk nincsen, tehát az én nézetem szerint ebben a pillanatban, midőn nem is tudjuk még, minő alakban, mikor fog az fölállítatni, csupán ebből az ötletből, részemről ez nem mondható ki. De azonkívül még szerencsém volt mondani, ez nem volna végleges megoldása a kérdésnek, és megint vagy azt kellene mondani, a mit a központi bizottság ajánl, t. i. összealakítás útján különböző körökből kellene fegyelmi bíróságot szervezni, vagy pedig Tisza Kálmán képviselő ur módosítványát kellene elfogadni.

En tehát az Irányi Dániel igen tisztelt képviselő ur által beterjesztett módosítványt elfogadhatónak nem tartom, mert nem oldja meg a kérdést.

Végül csak még egy pár szót akarok mondani a központi bizottság javaslata mellett.

Mondottam előbb, hogy a nehézség abban fekszik, hogy a legfőbb törvényszék tagjai fölött a fegyelmi bíróságot ki gyakorolja; ha mi e czélszökből mindig felsőbb és felsőbb bíróságokat alakítunk, akkor mi állithatunk egy lajtorját az

égig; de azért mindig az a kérdés marad: hát a legfelső törvényszékre nézve hogy alakítjuk a fegyelmi bíróságot? Nem marad egyéb hátra, mint összetétel útján egy bíróságot alkotni, mely a legfőbb törvényszék fölött gyakorolja a fegyelmi bíróságot. Engem tökéletesen megnyugtat, kielégít a központi bizottság javaslatában ajánlott mód. Először azért, mert azon két faktort, melyet mai alkotmányos fogalmak szerint egyáltalában bíraskodásra használni lehet, nézetem szerint szerencsésen combinálta: a főrendi házat, t. i. melyet hazai alkotmányunk szerint legalább bizonyos tekintetben a bíraskodás megillet, és melynek bíraskodási képességét én elismerem; és másrészt a legfőbb törvényszéket, melynek tagjai annyira függetlenek épen a törvény rendelkezésénél fogva, hogy részemről teljes bizalommal viseltetem iránta.

Nem is félek én attól, a mit Tisza Kálmán igen t. képviselő ur egyik főérvül hozott föl, hogy a főrendi házban főispánok vannak és tán azok fognak választatni. Igen helyesen jegyzé meg az igen t. igazságügyi miniszter ur, hogy a főrendi ház reformja ajtó előtt van. Ezen reform el fogja akkor azon nehézséget is oszlatni. Azonkívül a felsőház többsége nem főispánokból áll, *(Hanem püspökökből! bal felől)*, hanem a többség, a nagy többség áll azon magasabb, azon főrendi családokból, kik születésüknél fogva a főrendiház tagjai. Azonkívül ezen bíróság nagy biztosítékot is nyújt, hogy recusatio által egyes, nem egészen bizalmat gerjesztő egyéneket mindkét részről el-mellőzhetni.

Én ennél fogva egyikét sem fogadhatom el a beterjesztett módosítványoknak, s kérem, méltóztassanak a központi bizottság javaslatát elfogadni. *(Élénk helyeslés jobb felől.)*

Ghyeczy Kálmán: T. ház! Föltűnő volt előttem a közvetlen előttem szóló képviselő urnak azon kijelentése, hogy a mostani főrendi ház törvényeink szerint némileg bíraskodásra lenne hivatva. Én, megvallom, törvényeinkben ennek semmi nyomát nem látom hogy régi időkben az országgyűlés maga némi tekintetben gyakorolt bírói hatóságot, annak világos nyoma van törvényeinkben, de a főrendi háznak ily kizárólagos gyakorlatáról és jogáról semmi tudomásom *(Fölkiáltások: Az 1848-ki törvények a miniszterek fölött a felső házat teszik bíróvá!)*; kivéve az újabb törvényhozás esetét a miniszterek vád alá helyeztetése esetét, melyben egyébiránt a pernek megindítása és a kereset megállapítása a képviselőházra bízott, és a mely eljárás némely tekintetben összeegyeztethető azon javaslattal, melyet Tisza Kálmán tisztelt barátom tett.

A mit Hoffmann Pál képviselő ur Irányi

tisztelt barátom javaslata ellen fölhozott, az épen úgy szól az igazságügyi miniszter által beadott törvényjavaslat ellen is. Az igazságügyi miniszter ur törvényjavaslatában a legfőbb bíróságok fölött álló bíróságot tervez; már most kérdem, ezen bíróság fölött mely felsőbb bíróság fog határozni? Ime, ez azon létra, melyet nem kerülhetünk ki, ha azon nyomon indulunk, melyet az igazságügyi miniszter ur elénk terjeszt.

Azon szépen összeszedett phrasisok és itt felhozott egyéb érvek ellen, melyek leginkább az elméletből merítették, én egy gyakorlati példára hivatkozom. (*Halljuk!*) Az angol bírák elismerten a legnagyobb tiszteletben álló bíróságok Európaszerte; az angol legfőbb bíróságok irányában pedig azon intézkedés van törvényes gyakorlat által érvényesítve, melyet Tisza Kálmán tisztelt barátom indítványoz. És én egy nagy nemzetnek hosszú idők gyakorlata által kipróbált intézkedésében sokkal több biztosítékot helyezek, mint a mennyi bizalmat egy új s leginkább tán a ház ismételt pressiójának folytán történetesen fölmerült új eszme sikeréhez csatolhatnék.

Azt mondá a t. igazságügyi miniszter ur, hogy a bíróságnak magasan álló, nagytekintélyű hivatalnak kell lennie. Tökéletesen osztozom e nézetben, magam is azt vitattam mindig, s épen ezen tekintetből tehetek egy ellenvetést igazságügyi miniszter ur törvényjavaslata ellen: (*Halljuk!*) épen a t. igazságügyi miniszter ur törvényjavaslata fogja a legfőbb állású bíróságnak tekintélyét csonkítani. (*Halljuk!*) Kik bíráskodásának lesznek alávetve a magyar igazságszolgáltatás élén álló tekintélyes férfiak? Ha van, a mi a magyar legfőbb bírói testület tekintélyét megrázkodtatja, épen az lesz, hogy ily csekély mindennapi kifogások miatt fegyelmi bíróság elé vonathatnak. És minő bíróságnak veti alá az igazságügyminiszter ur az ország legfőbb bíráit? Egyrészt a főrendiház által választott tagok bíráskodásának.

Most kérdem, t. ház: vajon a főrendi ház tagjai közt nincsenek-e pártok? a főrendi ház tagjai a választásoknál vajon pártszínezet, pártkülönbség nélkül fognak-e eljárni? Itt sem lesz elkerülhető a pártok befolyásának nyomása; minő bíróságnak veti tovább alá más részről az igazságügyi miniszter ur az ország legfőbb bíráit? Önmagoknak; és itt ellentétbe jön azon elvvel, melyet ezen törvényjavaslatnak többi pontjában oly következetesen keresztül vitt. Az alsó bíróságok fegyelmi bírósága, ezen törvényjavaslat szerint, mindenütt a felsőbb bíróság, itt pedig a legfőbb bíróság fölött a fegyelmi bíráskodást annak saját tagjai gyakorolják: ez azon elvekkel, melyek ezen törvényjavaslatban keresztül vive vannak, az én fölfogásom szerint, csakugyan ellenkezik.

Ha azt akarjuk, hogy ne szoruljunk azon lajtorjára, melyet Hoffmann képviselőtársam említett, akkor egyszer meg kell az ítélethezának szünni, és annak helyébe más expedienst kell állítani. Ez az expedienst nem ítélet, melyet az országgyűlés két háza hozna, hanem az országgyűlés két házának véleménye, a nemzet verdiktje, melyet a legfőbb bíróság tagjai irányában bizonyosan csak a legnagyobb fontosságú esetekben mondana ki.

Igen is, igazsága van igazságügyminiszter urnak: három legfőbb hatalom van az államban: a törvényhozás, közigazgatás és bírói hatalom. Mi ez oldalról vitattuk minden alkalommal azt, hogy a bírói hatalomnak önállóan, függetlennek, egyenjogúnak kell lenni a többi állami hatalmakkal a maga körében; de nem mondtuk soha azt, hogy irányában is ellenőrzés ne gyakoroltathassék. Épen abban áll a törvényhozás legfőbb nehézsége e téren, hogy ez állami hatalmak mindegyikét függetlenné, önállóvá kell tenni, de egyszersmind ellenőrzést is kell gyakorolni irányukban. Mert, ne feledjük el, hogy nem csak a törvényhozó testületek esnek némelykor a pártszenvédelem áldozatául, hanem magában a kormányban és a legfőbb törvényszékekben is többször nyílik tér — miként a történelem igazolja — oly visszaéléseknek, kihágásoknak és vétkeknek, melyek a legnagyobb hátrányára vannak az ország közjavanak.

Nézetem szerint itélni a legfőbb bírák fölött nem lehet; hanem kell irányukban is ellenőrzést fölláztatni. En a legfőbb bírói hatalmat mindenestre egy niveauba helyezem a közigazgatási legfőbb hatalommal, a miniszteri hatalommal. Mi lenne a miniszteri tekintélyből, ha azon aprólékos megtámadásoknak tennők ki, melyeknek ezen törvény a legfőbb bírói hatalom tagjait kiteszi? Mi történik a miniszterek irányában? Ha a miniszterek az országgyűlés többségének bizalmát elvesztik, ha az országgyűlés többsége — de bizonyára nem egyes aprólékos kisebb esetek miatt, hanem politikai fő irányuk tekintetéből — ellenök nyilatkozik, a miniszterek leköszönnek, lelépnek helyükről. Semmivel sem akarok nagyobb ellenőrzést az ország legfőbb bírái irányában gyakorolni, mint a mely a miniszterek irányában gyakoroltatik, hogy: ha az egész nemzet verdiktje, az országgyűlés mindkét házának véleménye ellenük nyilatkozik, ez esetben lépjenek le azon hivatalról, melyet a nemzet közvéleménye ellenében többé sikeresen úgy sem viselhetnének.

Azért részemről Tisza Kálmán indítványát pártolom. (*Élénk helyeslés és éljenzés bal felől.*)

Nyáry Pál: T. ház! Már nem egyszer tapasztaltam, és már nem egyszer voltam meg-

lepetve, t. képviselőtársam Hoffmann Pál nyilatkozatai által. Nekem úgy tetszett egy pár esetben, hogy, ha a pártállás nem tartóztatná, ő a mi pártunknak szívesen szolgáltatna argumentumot, mert a praemissái, miket előrebocsát, majd mindig azok, a melyeket a t. ház csak tőlünk várhatna: a szerencsétlenség azonban az, hogy e közben észreveszi, mikép a jobb oldalon ül, s így az előrebocsátottakkal ellenkezőleg mindig más eredményre jut. *(Ellenmondás jobb felől.)*

Allításomat bebizonyítani kötelességem.

Vajon, ha jól fogtam föl, nem ez volt-e okoskodásának menete, rá fogta t. i. t. miniszter urra, hogy olyakat mondott, miket ő ismételt. Tudtommal azonban t. miniszter ur azokból semmit sem szólt. Ő azt mondta: Azért nem lehet a törvényhozó testületet, különösen a képviselőtestületet bírónak tenni, mert hiszen mi történik akkor? Vajon, ha a képviselőtestület bíraskodik, függetlenül bíraskodik-e a kormány befolyásától? Azt mondja: nem, mert a képviselőház többsége határoz, a képviselőház többsége pedig a kormányt pártolja; tehát az nem csak hogy nem független, hanem valóságosan függő a kormánytól. Már hogy a t. ház többsége magára nézve komplementnek veszi-e azt, hogy függő a kormánytól, ezt megítélni és megróni nem az én feladatom. Az én feladatomban csak az tartozik, hogy kijelentsem t. képviselőtársamnak, miszerint ezt először, ha jól értettem, a miniszter ur nem is mondta, másodsor pedig, hogy a fölfogása is hibás.

Ezt előrebocsátva, a t. miniszter ur indoklására kívánok némelyeket igen röviden megjegyezni.

T. miniszter ur indoklásában két eszmét lát-szik összetéveszteni: a bíró hatóságát t. i., és a bíró személyét. A mi a bíró hatóságát illeti, abban tökéletesen kezet fogok vele; kezet fogok azon nyilvánításával, miszerint a bíró saját hatóságában maga a megtestesült törvény, mely azt teszi, hogy concret esetekben magának a törvényhozásnak sincs joga a bíró, vagyis inkább annak hatósága felett; ámde, t. miniszter ur! nem erről van szó akkor, midőn a fegyelmi eljárás van szónyegen, hanem a bíró személyéről s a személy által elkövethető kihágásokról. Már ha ugyanazon szempontból indulunk ki mind a ketten, mert hiszem, hogy miniszter urnak e tekintetben tett többszörös nyilatkozatai őszinték, hogy a bírói hatalom az államban a legfőbb hatalom, akkor én nem tudom, ezen legfőbb hatalmat ki alá rendeljük, vagyis ezen hatalom képviselőit ki alá rendeltessük méltóbban, mint maga a nemzet képviselőtestülete és törvényhozása alá? *(Helyeslés a bal oldalon.)*

T. barátom Irányi mást javasolt, t. i.: ál-

lambíró-ságot. Én, megvallom, ennek még csak fogalmával sem tudnék megbarátkozni. Mi ez az állambíró-ság? Ép olyan kinevezett vagy választott bíróság, mint a többi; olyan bíróság, melynek tagjai szintugy követhetnek el kihágásokat mint a többi; de hát ekkor kérdelem, quis custodiet custodes? ki fog felügyelni azokra, kik felügyelőül vannak kinevezve?

Azt gondolom, már maga e tekintet elégséges arra, hogy ne az állambíró-ságot, ne is a t. miniszter ur által törvényjavaslatában előterjesztett és így megint egy új kivételes bíróságot fogadjuk el, hanem — szemünk előtt tartva a bírói hatalomnak, mint az államban legfőbb hatalomnak alkotmányos állását — fogadjuk el azt, a mi oly nagy nemzet által, mint az angol, elfogadtatott és általa századok óta gyakoroltatik, és ami által a bírónak tekintélye akképp tartatik föl, hogy senki többé nem a bíró, hanem maga a nemzet előtt tehet a bíró személye ellen kifogást, és ha az valami olyat követ el, akár gyarlóságból, akár más indokból, mely megbotránkoztatja a nemzetet, magát a nemzetet hítja fel arra, hogy a leggyöngédebb, legkiméletebb módon igyekezék azon bírót helyéről eltávolítani.

Szontágh Pál t. barátom igen helyesen mondá multkor: mi az esküdtszék? mi az esküdtszéki eljárás? semmi egyéb, mint a nép lelkiismeretére való hivatkozás. Én azt mondom, a bírói legfőbb hatalom képviselőinek irányában mi az országgyűlés, a törvényhozó testületnek felhatalmazása, a verdict kimondására, mint tisztelt barátom Ghyeczy Kálmán jelzi? mi egyéb, mint hivatkozás a nemzet lelkiismeretére! *(Tetszés bal felől.)*

Megvallom, egészen más értelemben és érelemmel is vagyok nemzetem iránt, mint a t. miniszter ur. A t. miniszter ur nyilatkozata azt tanusítja, hogy a nemzet lelkiismerete iránt nem nagy bizalommal viseltetik, mert azt mondja, „a politikai pártok elébe, mintegy oda lesz vetve a bíró, s így a bíró kényszerítve lesz kacérkodni a politikai pártokkal.“

Megengedem, t. ház, hogy Magyarország jelenlegi törvényhozása nincs természetes állapotban; és miért nincs természetes állapotban? Azért, mert ki van mozdítva azon helyzetéből, melyben egy nemzetnek következőleg egy nemzet képviselőtének is kell lennie. *(Ugy van! bal felől.)* Nem tudunk a jelen parlamentek közül egyet is, melyben azon kérdés: a nemzet léte vagy nem léte csak főnforoghatna is, nem tudunk egyet is, mely a maga önállását, függetlenségét, alkotmányos jogait akár mi indoknál fogva, s akár mi okból korlátozni engedte volna, és önkényt alárendelte volna magát egy más hata-

lomnak. Itt van azon természetellenes állapot alapja. De, uraim, ne ítéljük el Magyarország jövő parlamentjeit, hanem bizzunk, hogy a rendes állapotot helyre fogják állítani, és ha ezt helyre állították, akkor bizvást hivatkozhatunk a nemzet azon lelkiismeretére, melyet a parlament fog képviselni, *(Élénk helyeslés és éljenzés bal felől)* s akkor ép oly biztosan adhatjuk ez ügyet a magyar parlament kezébe, mint mikép századok óta adatott az angol parlament kezében. Legyen egyszer ép oly tiszteletreméltó a magyar parlament, mint az angol: a magyar bíróság is ép oly tiszteletreméltó fog lenni, mint az angol.

Pártolom Tisza Kálmán indítványát. *(Helyeslés és éljenzés a bal oldalon.)*

Kiss János: T. képviselőház! *(Zaj. Halljuk!)* Midőn a felső bíróságok feletti fegyelmi bíráskodás megalapításáról van szó, itt a tisztelt képviselőház előtt két módosítvány tétetett le. Az egyik módosítványt, Tisza Kálmán urét, az igazságügyminiszter ur megtámadta, de a másik módosítvány ellen, melyet Irányi Dániel képviselő ur tett le, egy szót sem hozott fel. E tekintetben tehát csak Hoffmann képviselő urnak felelni vagyok bátor.

A t. képviselő ur maga is azt mondá, hogy ő a maga részéről kielégítőnek találja Irányi módosítványának első részét; azonban az egész módosítványt, mely abban öszpontosul, hogy az alsó és felsőházból alakittassék állami törvényszék, hiányosnak találja, még pedig azon oknál fogva, mert nem lesz bíró, a ki ismét ezen törvényszék fegyelmi vétségei fölött ítéljen. Én nagyon csodálkozom azon, hogy t. képviselőtársam elfelejti azt, hogy a miniszteri javaslatban is meg van ezen hiány: mert ha a fegyelmi bíróság, mely azon törvényjavaslatban le van téve, elfogadtatik, akkor sem fog lenni senki, a ki a fölött ítéljen. Ha tehát hiányos az egyik, hiányos a másik is.

Egyébiránt Hoffmann képviselő ur nem látván helyét a felállítandó államtörvényszéknek, tovább azt ostromolni sem kívánta, csak oda nyilatkozott, hogy azt egyáltalában el nem fogadhatja. En megfordítom a dolgot és azt mondom, hogy az államtörvényszék felállítása által, melyről külön törvényjavaslat fog beterjesztetni, lehet legczélszerűbben intézkedni, mert ezen államtörvényszék felállítása által épen a t. igazságügyminiszter ur által felhozott nehézségek volna egy részben kikerülve, el lévén vonva azon törvényszék a politika minden viharától és függetlenül és önállóan folytatná működését és ítélne egyedül azon esetek felett, a melyek hatáskörébe tartoznak.

De másrészt az állami törvényszék fölállí-

tása által el volna érve azon czél is, hogy a népfenség jogai mindkét illetékes oldalról gyakoroltatnának, mert az alsó- és felsőház tagjaiból alakittatnék azon törvényszék, mely hivatva volna a fegyelmi vétségek fölött ítélni, és így megfelelné azon követelménynek, hogy a bíró független legyen és megfelelné annak is, hogy mint a népfenség joga gyakoroltatnék, a mi Tisza Kálmán ur indítványában is befoglaltatik.

Én tehát a két módosítvány közül Irányi Dániel képviselő ur módosítványát czélszerűbbnek tartom és azt pártolom. *(Helyeslés a szélső bal oldalon.)*

Elnök: T. ház! Felirva senki sem levén, a kérdés fog feltétni. A szabályok szerint az első kérdés az, hogy elfogadjá-e a t. ház a 35. §-t a központi bizottság által előterjesztett szerkezetben, vagy nem? *(Helyeslés.)* A kik elfogadják, méltóztassanak fölkelni. *(Megtörténik. Bal felől felkiáltások: Kisebbség!)* Ellenpróbát kérek: a kik nem fogadják el, méltóztassanak fölkelni. *(Megtörténik. Bal felől felkiáltások: Ez a többség! Ellenmondás.)* A többség elfogadja.

Következik a 36. §.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 38., most már 36. §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottság a 38., most már 36. §-ra következő módosításokat tett. E §. első sorában levő 33., 34., 35. és 36. számok 31., 32., 33. és 34-re kiigazítottak; továbbá a második sorban levő „naptári“ szó kihagyatott. Nemkülönbön ugyanezen §. 2-ik bekezdésében a „külön-külön, de“ kifejezés helyébe „külön és“ tétetett. A 2-ik bekezdés 2. sorában levő „rendes ítélőbíró mint“ szavak kihagyattak. A 4-ik bekezdés egészben kitöröltetett. Az 5-ik bekezdés utolsó szava elé „tudomás végett“ szavak igtattattak.

Mátyus Arisztid: E szakaszra egy csekély módosítványom volna. Ohajtom, t. képviselőház, hogy a 4-ik alinea után igtattassék be, még pedig az, hogy a hivatalos lapban közzendő a fegyelmi bíróság megállapítása. Ezt indokolni nem kell, ennek czélszerűsége önmagából kitünik, mert kívánatos, hogy a közönség ne csak a bureaukban, hanem a hivatalos lapban is értesülhessen a fegyelmi bíróságok mikép történt megalakításáról. *(Elfogadjuk! bal felől.)*

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Nekem elvben ez ellen semmi kifogásom sem volna; méltóztassanak azonban megfontolni, hogy az országban általában lesz, a felső törvényszéken kívül, valami 140 első folyamodású törvényszék, ha t. i. a törvényjavaslatot, melyet a kormány majd előterjeszt, a t. képviselőház elfogadja. Minden esztendőben 140 tör-

vényhatóság részéről 140 fegyelmi bíróság lenne tehát kihirdetendő.

Azonban e nehézség daczára is elfogadnám az indítványt, ha indokolva volna czélszerűsége vagy szüksége.

Habár tehát kifogásom elvileg nincs is elene, de nem látom szükségét és czélszerűségét, és ez okból el nem fogadom. *(Helyeslés.)*

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a szerkezetet, vagy nem? *(Jobb felől felkiáltások: Elfogadjuk!)* A kik elfogadják, méltóztassanak fölkelni. *(Megtörténik.)* A többség a szerkezetet elfogadja.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a törvényjavaslat 39-ik, most már 37. §-át.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottság ezen §-ra nézve a következő változtatásokat hozza javaslatba: A 2-ik sorban levő „kir.“ szócska kitöröltessék. Ugyanezen §. második bekezdésében a 3-ik sorban levő „kijelölt“ szó helyébe „kirendelt“ alkalmaztassék; a 4-ik sorban pedig „rendel“ szó helyébe „nevez“ tétessék.

Elnök: Elfogadja a t. ház a 37. §-t a központi bizottság által javasolt szerkezetben? *(Elfogadjuk!)* A ház elfogadja.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a törvényjavaslat 40-ik, most már 38-ik §-át.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottság ezen §-ra nézve következő változtatásokat hoz javaslatba: Az első sor következőleg módosítottassék: „A 31., 32., 33. és 34. §§-ban körülírt fegyelmi bíróságoknak tagjai a közvádoló“ stb. Ugyanezen bekezdés utolsó szavát „mellőzhető“ pedig „mellőzhetők“-re kívánja igazíttatni.

Elnök: Elfogadja a t. ház? *(Elfogadjuk!)* Tehát el van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a törvényjavaslat 41., most már 39-ik §-át.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottság ezen §-ra nézve következő változtatásokat hoz javaslatba: Az első bekezdés 5-ik sorában levő „s a panaszlónak“ szavak kihagyassanak. Ugyanezen §. bekezdésében levő 37. §. 35. §-ra igazítottassék ki; az ugyanezen sorban levő „csak“ szó kihagyassék, s „a közvádoló“ szavak után a következő szerkezet tétessék: „3 nap alatt főlebbvitellel élhet.“

Mátyus Arisztid: Tisztelt képviselőház! Ezen szakaszra nézve nekem lényeges módosítványom van. Módosítványom következő: Az első alinea harmadik sorában e szó után: „közvádoló“ tétessék: „és ha ilyen létezik, a panaszló.“ A második alinea második sorában a „közvádoló“ szó után tétessék: „és panaszló.“

Tisztelt ház! Ezen szakasszal veszi kezdetét a fegyelmi eljárás; ezen szakaszban merül

fel azon elvi kérdés: akarunk-e a magán-félnek, a panaszlónak befolyást engedni az eljárásra, vagy nem? és ha akarunk: mily mérvben és mily elvek alapján? Az igazságügyminiszter ur módosítványa szerint a magán-félnek befolyás nem engedtetik. A központi bizottmány szövegezése szerint már biztosítottik befolyás a magán-fél számára; ezen befolyás azonban nem az, melyet én óhajtok; ezen befolyás mellett én a magán-fél jogát oly mérvben, mint óhajtanám, megóva nem látom.

Ahhoz képest, a mint a t. ház méltóztatik ezen módosítványomat elfogadni vagy elvetni, lesznek módosítandók mindazon többi szakaszok is, melyekben a pernek egyes stadiumai vannak körülírva. *(Valaki jobb felől: Elvetjük!)* Előbb méltóztassanak meghallgatni, s akkor talán a képviselő ur maga sem fog elvetésre szavazni. *(Halljuk!)* Módosítványom elvi megállapodást tartalmaz, azért méltóztassanak megengedni, hogy ezen módosítványomat néhány szóval indokoljam.

Sokat gondolkoztam a fölött, vajon mit lehetne felhozni azoknak, kik a fegyelmi eljárásba a panaszlónak mi befolyást sem akarnak engedni, saját álláspontjuk védelmezésére? és nem tudtam más indokot találni, mint azt, hogy az illetők talán a közkereset lényegét fogják megtámadottnak vélni és állítani. De azon elv, mely fel van állítva, hogy közkereset útján lehet csak fegyelmi eljárást folytatni, még nem sértethetik meg akkor, midőn a panaszlónak is befolyást engedünk. Szerintem az indok nem alapos, e kifogás meg nem állhat, mert én a közkereset lényegét nem fektethetem más körülményre, mint arra, hogy akár az általános büntetőtörvényekbe ütköző, akár pedig egyes specialis törvényekbe, melyek a hivatalos egyének kötelelességeit mutatják, vagyis a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvény, — ütköző cselekmény esetében, az állam kötelelességének tartsa a büntetés iránt a kellő lépéseket megtenni.

Mindaz, a mi ennek eszközlésére elkerülhetlenül szükséges, a közkereset lényegét képezi; mindaz pedig, mi a közkereset keresztülvitelére nem szükséges, vagy a mi azt nem akadályozza, nem képezi annak lényegét, és szerintem a közkeresettel egy keretben megfér. Én ezt igen fontosnak tartom, mert e szerint fogjuk elhatározni azt: vajon a panaszlónak adunk-e befolyást vagy nem?

A közkereset az államnak nem szabadalma, hanem kötelessége, és midőn ezt teljesíti, figyelemmel kell lennie arra, hogy a magánosok jogait ne sértse meg. Ha pedig akkor, midőn a magánosok jogai a közkereset sikerétől vannak föltételezve, a magánost kizárjuk a befolyástól, akkor megtörténhetik igen sok esetben, hogy a

magánosok jogai sértetnének meg, mi által az igazság igazságtalansággá válik. A fenyítő eljárásban ugyan a magánosnak nincs befolyása, és habár én részemről a fenyítő eljárásban is engednék befolyást oly mértékben, mint azt itt óhajtanám, de különbséget látok mégis az ottani és ezen eljárás közt: mert a fenyítő eljárás még akkor is, ha a panaszlott fél fölmentetik, mint magánjogi kérdés fenmarad a panaszló részére. Itt azonban, mint azt a központi bizottmány akarja, a kártérítés akkor is fenállana, ha a bíró kötelességsértő cselekedetet nem követett el; tehát a legtöbb esetben a fegyelmi eljárás sikeres eldöntése fog a kártérítéstől függni.

Én tehát ezen indokból szükségesnek tartom, hogy azon befolyás, mely a közkereset lényegével nem ellenkező, megadassék a panaszlónak, már azért is, hogy ő a fegyelmi bíróság azon határozata ellen, hogy elrendeltetik-e a fegyelmi eljárás vagy nem, a közvádlóval együtt élhessen föllebezéssel. A közvádló a saját föllebezését nyújtja be, és ha a panaszló tán azt hiszi, hogy a közvádló nem jár el a törvény értelmében, saját föllebezéssel élhessen. Ez által a közvádlónak joga legkevésbé sem csonkittatik, ellenben a bírónak több anyag nyújtatik, és tán a legtöbb esetben sokkal alaposabb ítélet fog hozhatni. Meg akarom a panaszlónak adni a jogot akkor, midőn a fegyelmi bíróság vádhatározatot hoz; meg akarom adni akkor, ha a vádat el nem rendelte, hogy akár a közvádlóval, akár a nélkül föllebezessen; megadom azért, mert nem látom át, hogy a közvádló joga és a közkereseti eljárás miért lenne korlátolva az által, hogy külön föllebezést ad be a panaszló a körülmények bővebb földerítése végett; másrészt fontosnak tartom azt, hogy ha a közvádló, mit föltételezni nem akarok, de lehetségesnek tartok, föllebezési jogával nem él oly módon, mint ezt az ügy érdeke megkívánná, hogy e hiba kijavíthatassék.

És ily momentum még több is merül föl a fegyelmi eljárásnál; fölmerül a tárgyalásnál magánál, fölmerül az érdemleges határozat elleni föllebezésnél; és én mindenütt meg akarom adni a panaszlónak azon jogot, hogy a közvádló jogainak épségben maradása mellett és csonkítása nélkül ő is föllebezéssel éljen. Én, t. ház, bár miként iparkodjam a dolgot egy vagy más álláspontból meghányani, absolute nem látok egy indokot sem, mely engem arról győzne meg, hogy az általam ajánlott elvi módosítás és annak következetes keresztülvitele mellett fegyelmi eljárásban a közkereset lényege alteráltatnék, vagy plane megsemmisítették.

E közkeresetre nézve, ha a közvádló a vizsgálatot önmaga vezeti, mit kizárólag neki enge-

dek meg, ha a közvádló propositionális jogával él, a büntetés kiszabására nézve, mit szintén kizárólag neki akarok megengedni: akkor e tekintetben a közvádló oly szabad és tág jogkörben mozog, mely a közkereset lényegére nézve kívánatos, de e mellett méltányos az, hogy midőn a kártérítési jognak fontos kérdése áll függőben, a panaszló hozzájárulása engedtessek meg.

Ajánlom módosítványomat a tisztelt háznak azon kijelentéssel, hogy, alázatos felfogásom szerint, ezen módosítvány elfogadásával a későbbi szakaszokba azon módosításoknak bele kellene következtesen igtattatni, melyek ez elvből — tudniillik a panaszlónak megengedendő befolyásának elvéből — folynak. *(Helyeslés a bal oldalon.)*

Elnök: Kérem, méltóztassék a módosítványt írásban beadni. *(Megtörténik.)*

Mihályi Péter jegyző *(olvassa Mátyus Arisztid módosítványát):* „Módosítvány a 41-ik §-hoz. Az első alinea 3-ik sorában e szó után: „A közvádló“ tétessék: „és ha ilyen létezik, a panaszló.“ A 2-ik alinea 5-ik sorában „közvádló“ szó után tétessék: „és panaszló.“

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Mindenekelőtt előrebozsátom, hogy a közkeresetről nekem egészen más fogalmaim vannak, mint a képviselő urnak, és ha szétnézünk Európa continensén, és nézzük a magunk praxis criminalisát is, a közkereset alatt nem érthetünk és nem értettünk soha mást, mint olyan pert, melyben maga az állam, a közvádló, vagyis a fiscus által representálva, kíván megtorlást, tehát a melyben privát félnek a büntetés szempontjából beavatkozsai joga nincs.

Ez elvet fogadta el a tiszt. ház a jelen törvényjavaslat 4-ik §-ában is, midőn kimondotta, hogy a hivatali büntény, szintugy mint a fegyelmi vétség, közkereset utján toroltassék meg; sőt oppositiónk egyik t. vezértagja, Ghyeczy Kálmán is adoptálta az elvet, mert ő módosítványában ugyanezt mondta ki; eltérés köztünk csak annyiban történt, mennyiben én a fegyelmi vétségekre más bíróságokat állítottam föl, ő pedig a fegyelmi vétségeket szintén rendes bíróságok elé kívánta vinni. Ha, mondom, szétnézünk Európában, sehol a continensen egyetlen országot sem találunk, hol a közkeresetbe a privát fél beavatkozhatnék.

Mindemellet, t. ház, midőn e javaslat az osztályokban tárgyaltatott, a már kimondott elv ellen 6 osztály 3 osztály ellenében óhajtotta, hogy a privát panaszos félnek is adassék beavatkozsai jog a közkeresetbe. Én ez elvet elfogadtam bizonyos korlátok közt, és azért lett e törvényjavaslatba beigtatva az 59. §., mely a beavatkozsás eseteit és az eljárást ezen esetekben szabályozza.

Most már tehát elvileges discussióról e kérdés fölött, szerintem, szó nem lehet, lehet legfőbb annyiban, hogy a negyedik szakaszt módosítani kell, t. i. hozzá kell tenni, hogy igen is a hivatali bűntények megtorlása közkereset útján történik, hanem a fegyelmi vétség megtorlása a negyedik fejezet szerint, mert az már most megszünt közkereset lenni.

Vegyük már most a képviselő ur indítványának gyakorlati horderejét.

Ő azt kívánja, hallgattassék meg a magánfél is, ha van, és pedig hallgattassék meg a fegyelmi eljárásnak mind a három stadiumában: hallgattassék meg, a vizsgálat el vagy el nem rendelésének kérdésében; meghallgattassék akkor, ha arról van szó, hogy vádhatározat hozassék, — és végre a tárgyalás alkalmával, midőn a vádlott ellen büntetés vagy felmentés kéretik. Ha méltóztatik az 59. szakaszt figyelemmel átolvasni, látni fogja, hogy mind a három esetben biztosítva van a magán-félnek beavatkozása, és pedig biztosítva van az által, hogy optió van neki engedve, hogy akár mint kérelmező fölléphessen, akár pedig, hogy a közvádoló által hivatalból indított fegyelmi eljárás közben a vádhatározat előtt beavatkozassék s mindkét esetben a közvádoló jogaiba léphessen. A midőn tehát a magán-panaszoló minden joga az 59-dik §-ban körül van írva, nincs szükség arra, hogy e jogoknak egyik része itt a 39-dik §-ban külön is fölemlítették.

Nem tartom különösen indokolva azt, miért kellene épen ezen szakaszban, a mely a vádló és vádlott meghallgatásáról szól, külön említést tenni a magán-félről: mert hiszen e szakasz azt rendeli, hogy a vizsgálat elrendelése előtt a közvádoló mindenestre meghallgatandó, az 59-ik § pedig kimondja, hogy a magán-fél a közvádoló jogaiba lép, ha a fegyelmi eljárást ő kérelmezte; és így a magán-panaszoló fél meghallgatásáról, ha ilyen létezik, közvetve már ezen szakasz is rendelkezik.

De a magán-panaszoló félnek külön fölemlítését e szakaszban azért sem tartanám szükségesnek: mert, ha a fegyelmi eljárás megindítása magán-fél folyamodása következtében történt, ez már a panaszlevélben nyilatkozott, sőt adatait, bizonyítékait is ama panaszlevélben tartozott előadni, következőleg a fegyelmi vizsgálat elrendelése előtt annak újabb kihallgatása teljesen fölösleges; ha pedig a fegyelmi vizsgálat az ő panasza folytán megtagadtatott volna: e határozatot az 59-ik §. értelmében föllebezheti.

Egy eltérés van közöttem s a tisztelt képviselő ur között; t. i. a központi bizottság s én elfogadtuk azon eszmét, hogy a magán-fél vagy önmaga léphessen föl mint vádló, vagy pedig a

vádló szerepét a közvádlóra ruházhassa át, és hogy ezen utóbbi esetben csak a közvádoló ellenőrzésére szoritkozzék, azaz föllebbvitellel élhessen, ha ezt a közvádoló elmulasztotta volna, s illetőleg büntetést kérhessen, ha a közvádoló a vádlott fölmentését indítványozná. De ahhoz ragaszkodtunk, hogy két külön, egymással ellentétben álló vádló ne legyen, mert ez csak zavart eredményezne.

Ellenben a t. képviselő ur tovább megy; ő egyszerre két vádlót állitana fel: egyiket a közvádoló, másikat a magán-fél személyében. Ezt nem fogadhatom el, mint oly czélszerűtlen intézkedést, a mely csak amabilis confusiót idézne elő. Például megtörténhetnék, hogy az egyik vádló kisebb, a másik vádló pedig nagyobb büntetést indítványozna, a mi zavarba hozná a bírót, a ki kötve van a felek kérelméhez, s valamint a polgári perben nem ítélhet többet, mint a mi a keresetben kérve volt, úgy a fegyelmi eljárásnál sem szabhat nagyobb büntetést annál, a mi a vádló részéről indítványoztatott. Ily esetben nem tudná a bíró: az egymással harcban álló két vádló közül melyiknek indítványát vegye zsinórmértékül.

Én tökéletesen védve látom itt a magánfél minden jogát. Ha a közvádoló iránt nincs bizodalma, beadhatja maga a panaszt, sőt azon esetben, ha bizodalmaiban csalódottnak vélné magát, még akkor is van joga beleavatkozni.

Több jogot, úgy hiszem, t. képviselőház. a magán-felek részére, a fegyelmi eljárásban, mely a bűnvádi eljárásnak egy nemét képezi, nem adhatunk.

Kérem tehát ezen módosítványt elvettetni, mert a magán-feleknek jogai az 59-dik §-ban amugy is szabatosan és részletesen vannak körülírva. *(Élénk helyeslés jobb felől.)*

Mátyus Arisztid *(szólni kezd, de a zajtól nem hallani.)*

Elnök: Talán szavai félremagyaráztattak?

Mátyus Arisztid: A t. igazságügyminiszter urnak egy igen lényeges állítását vagyok kénytelen helyreigazítani. Én világosan azt mondtam, hogy a mi a propositionális jogát illeti a közvádólónak, vagyis, a bűnösségre és a büntetés mértékére nézve én a panaszlónak semmi befolyást adni nem akarok; egyedül csak a föllebbezésre nézve, arra fektettem a súlyt. *(Fölkiáltások: Az benne van a 59. §-ban!)* Én a dolog érdekébe nem bocsátkozhatom, az 59. §-nál leszek bátor részletezni azt, hogy a mit a t. miniszter ur ellenem czáfolatul felhozott, az legkevésbbé sem czáfolat, mert az 59. §-ban egészen másról van szó.

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a központi bizottság szerkezetét, vagy nem? A kik elfogad-

ják, méltóztassanak fölkelni. (*Megtörténik.*) A 39, illetőleg 41-ik szakaszt a ház többsége elfogadta.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 42., illetőleg 40. §-t.)

Elnök: Elfogadja a t. ház a 42., illetőleg 40. §-t? (*Elfogadjuk!*)

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 43-ik §-t.)

Szögyény László előadó: A központi bizottság e §. 2-ik sorában styláris módosítást ajánl, e helyett „folytatását“ e szót „kiegészítését.“

Elnök: Elfogadja a t. ház e szakaszt? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 44-ik §-t.)

Elnök: Elfogadja a t. ház e §-t? (*Elfogadjuk!*)

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 45-ik §-t.)

Szögyény László előadó: A központi bizottság ajánlja, miszerint e §. utolsó sorában „a közvádoló“ szavak után „három nap alatt“ iktatandó be.

Elnök: Elfogadja e szerint a t. ház a 45. §-t? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 46. §-t.)

Szögyény László előadó: A központi bizottság ajánlja, hogy e §. első sorában levő e két szó: „vád határozat“ egy szóvá vonassék össze.

Elnök: Elfogadja a t. ház a 46, illetőleg 44. §-t. (*Elfogadjuk!*) A központi bizottság módosításával elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 47. §-t.)

Szögyény László előadó: A központi bizottság kéri, hogy e §. első szava után „vagy megbizottjának“ iktattassék.

Elnök: Elfogadja a t. ház a 47, illetőleg 45. §-t? (*Elfogadjuk!*) El van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a 48., most már 46-dik §-t.)

Szögyény László előadó: A 48, illetőleg most 46-ik §. első sorában 103. helyébe tétessék: 103., 104. és 105-ik §.

Tisza Kálmán: Ezen §. azt mondja, hogy a tárgyalás nyilvános, de csak a perrendtartás 103–105. §-ainak korlátai közt, vagyis, ha összehasonlítjuk, az érintett 103-ik §-szal, ez azt mondja, hogy nyilvános szóval, de tetteleg nem nyilvános: mert a perrendtartás 103-ik §-a szerint a bíró a nyilvánosságot megtagadhatja, a hallgatókat kirendelheti, ha oly kérdéstről van szó, mely egyik vagy másik fél jó hírnevét kockáztathatná.

Ha ezen §. így hagyatik, bár általa az van mondva, hogy a tárgyalás nyilvános, a valóságban soha sem lesz az: mert hiszen a dolog természetében fekszik, hogy ott alig lehet másról szó, mint olyanról, mely egyik vagy másik fél jó hírnevét érinti. Én tehát már csak azért is megtámadom ezen szakaszt, mert önmagával ellenkezésben van, mert hogy egyenesen kimondjam, nem őszinte. Minthogy azok szemében, kik nem nézik meg, mire van hivatkozás, úgy állítatik oda, hogy nyilvános a tárgyalás, tetteleg pedig kimondja, hogy nem nyilvános.

Én ezenkívül épen a bíróságok érdekében is óhajtom, hogy ha valamely eljárás nyilvános, épen a bíróság irányában nyilvános legyen a fegyelmi eljárás. Az mondatik, hogy a bíró tekintélyét kimélni kell, s óvakodni, hogy ne veszélyeztetessék a bírónak tekintélye, jó hírneve. De én azt gondolom, ha a nyilvánosság előtt kiderül, hogy ártatlan, hogy a ráfogott vádak nem érdemi, becsülete helyre lesz állítva és meg lesz védve: nem lesz ellenben, ha kizárják a nyilvánosságot, azon vádak tekintetében, melyek soha sem szoktak titokban maradni, hanem a közönség közt forognak — ha a nyilvánosság kizárásával mentetik föl, jó hírneve soha helyre állítva.

Alkalmazzuk ezen esetet nem csak a vádlott bíróra, hanem magára a fegyelmi törvényszékre nézve is. Az eset vagy az lehet, hogy egy bíró ártatlanul vádoltatik, de ha ki van zárva a nyilvánosság — pedig ezen szakasz szerint ki van zárva — jó hírneve veszélyeztetésének kérdéséről van szó: a fegyelmi bíróság bár helyesen és alaposan fölmenti, vajon mit érünk el ez által? Azt, hogy a közönség, mely a nyilvánosság útján meg nem győződhetett a vád alaptalanságáról, nem csak a bírót fogja hibásnak tartani, hanem részrehajlással fogja vádolni magát a törvényszéket is.

Vagy előfordulhat azon másik eset, hogy egy bíró teljesen és alaposan vádoltatik valamely cselekvénnyel, azonban sok jó, befolyásos embere van, oly körökben fordul meg, hol csak jót tesznek föl fölöle: a fegyelmi bíróság a nyilvánosság kizárásával, mert jó hírnevet veszélyeztető kérdéstről van szó, teljesen, jogosan és alaposan fogja őt elítélni. Most ismét mi lesz az eredmény? Száz eset közül kilenczvenben az, hogy azok, kik a bírónak jó emberei, kik szavának hisznek — ki levén zárva a nyilvánosság — részrehajlással fogják vádolni a törvényszéket, és Isten tudja, a bíróból még minő politikai martirt is csinálnak, holott pedig megérdemelte büntetését.

Én tehát épen a bírói tekintély érdekében kívánom, hogy a tárgyalás nyilvánossága e közbeszúrás által illusorussá ne tétessék. Kívánom tehát azért, hogy a nyilvánosság kizárásának esetei közül az, mely a 103. §. b) pontjában

foglaltatik, hagyassék ki, mert ha ez benmarad, akkor akár kihagyjuk ezen szakaszt, akár elfogadjuk azt, hogy nem nyilvános a tárgyalás, gyakorlatilag tökéletesen egyre megy. Hanem e szakasz úgy adassék elő, hogy a tárgyalás szóbeli és az 1868-ki LIV. törvényezikk 103. §-a első pontjának, mely a közerkölcsiség eseteiről szól, korlátaik közt nyilvános; és ekkor biztosítva van a nyilvános eljárás mindazon esetben, melyekben a közerkölcsiség nem követeli annak mellőzését. Mind maga a vádlott bíró, mind a közönység érdekében áll az, hogy a tárgyalás a sötétség, a titokszerűség fátyolával ne borítottassék be.

Ismétlem, ha valahol, ott, hol egy köztisztviselőről, egy bíróról van szó, ha azt akarjuk, hogy meg legyen nyugodva az ország s az érdeklettek az iránt, hogy itt igazságos eljárás történt, ha azt akarjuk, hogy maguknak a köztisztviselőknek tekintélye minden gyanakodás ellenében helyreálltassék: okvetlenül szükséges a nyilvánosság itt inkább, mint bárhol.

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Elöttem szóló t. képviselő ur zárszavai úgy hangzottak, mintha én a sötétség fátyolával akarnám borítani a bírónak netaláni vétségeit. Ezen vádat nem érdemlem meg, t. ház, mert eredeti javaslatomban a nyilvánosságra nézve minő formulázást ajánlottam? Én azt mondtam: nyilvánosságnak van helye, fegyelmi vétségek esetében, akkor, ha a fegyelmi vétség oly nagy, hogy arra a közvádoló kénytelen hivatalvesztés büntetését kérni; ellenben kizártam a nyilvánosságot olyan csekélyebb esetekben, melyek a szolgálat, a bírói hivatás érdekében hallgatással nem mellőzhetők ugyan, de nem tartoznak azok sorába, a melyekre nézve a társadalmi érdekek szempontjából a nyilvánosság garantiája szükségeltetnék.

Ezen fogalmazást az ellenzék megtámadta: nem tartották eléggé szabadelvűnek a nyilvánosság azon mérvét, melyet én hoztam javaslatba. Mit tettem tehát? proponáltam azon nyilvánosságot, melyet ugyanazon jogügyi bizottság indítványozott, melynek tagjai közt az ellenzék vezérfiai Tisza, Várady és Bónis is ott voltak.

Tisza Kálmán: Kisebbségben voltunk ott is?

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Bocsánatot kérek, erre nézve nem volt nézetkülönbség.

Tisza Kálmán: De volt!

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Egyébiránt én nem szemrehányásként mondtam ezt, hanem csak mivel védelmezni akartam magamat azon megtámadás ellen, mintha én a nyilvánosságnak nem volnék barátja.

Én azon nyilvánosságot javasoltam, melyet

a törvényhozás azon jogügyi bizottság munkálatának alapján fogadott el, a mely jogügyi bizottságban az ellenzék is képviselve volt.

Most lesz szerencsém fölolvadni azon szakaszokat, melyekben meghatároztatik, mikor van a nyilvánosság korlátozásának helye. Van helye először hivatalból a felek előterjesztésére, ha a közerkölcsiség érdekei követelik; másodsor akkor, ha a perben oly viszonyok érintetnek, melyeknek nyilvánosságra való hozatala egyik vagy másik fél jó hírét vagy érdekét veszélyeztetné. De mit tesz ehhez a 104-ik §? Hozzá teszi azt, hogy még akkor is a nyilvánosságnak bizonyos mérvét biztosítja a törvény, habár a közerkölcsiség vagy pedig a jó hír tekintetéből a nyilvánosságtól megóvándó tények forognának fenn, mert azt mondja, hogy a felek és képviselőik két-két egyén kíséretében a per tárgyalásánál, illetőleg előadásánál azon esetben is megjelenhetnek, mikor a hallgatóság hivatalból, vagy a felek kívánatára kizáratott.

Tehát a fél mindenesetre védve van az ellen, hogy titokban fog történni az ítélet, mert mind a vádlónak, mind a vádlottnak két-két tanu jelenléte mindenesetre meg van engedve.

Már most csak az a kérdés, hogy ezen elveket hajlandó-e a képviselőház megtartani a jelen esetben is, vagy pedig nagyobb mérvű nyilvánosságot látna indokolva épen ott, hol kényesebb természetű viszonyok és kérdések forognak szóban, és pedig oly kérdések, a melyek nyilvánossá tétele nem csak magának a vádlott bírónak jó hírnevét sújtaná, hanem közvetve az összes bírói kar tekintélyére is káros visszahatást gyakorolhatna?

Én azt hiszem, hogy annál nagyobb nyilvánosság, a melyet a polgári perrendtartás biztosított, Európában alig van, s hogy a nyilvánosság azon mértékén, a mely a polgári perekben engedtetett, sokkal kényesebb természetű ügyekben tulmenni nem volna indokolható intőzkedés.

Tisza Kálmán képviselő ur a vádlott érdekében óhajta nagyobb nyilvánosságot. Azonban ő a képnek csak egyik oldalát mutatta föl, azon esetet t. i., ha a bíró ellen emelt vád alaptalannak bizonyul. Teljesen igaza van, hogy ezen esetben a nyilvánosság csak növeli az ártatlan bíróra nézve azon elégtételt, a melyet neki a fölmentő ítélet nyújt.

De méltóztassék a kép másik oldalát is megtekinteni: hogy ha a bíró alapos panaszszal terheltetik, és például iszákosságra való hajlammal vádolttatik. Az iszákosság nem tartozik a bűnök sorába, és ha e rossz hajlamtól az illető elszokik, egy pár feddés, büntetés után a legbecsületesebb bíró válhatik belőle.

Kérdem, ha ily esetek forognak fön, tanácsosnak tartja-e a képviselőház, a bírónak ilyenmü hibáját, gyöngeségét a nyilvánosság foruma elé vinni, s ezáltal a lehető legnagyobb büntetéssel sújtani mindjárt a legelső esetben azon bírót, a ki különben a legbecsületesebb ember s a legjobb bíró lehet?

Én egyáltalában a nyilvánosságot gyógyszernek tekiutem, de oly gyógyszernek, a mely, ha igen nagy mértékben élünk vele, könnyen méreggéválhatik. Ha a nyilvánosság haszna, üdve annak korlátlanóságában állana: akkor nem látom át, hogy a pellengért miért akarjuk megszüntetni, *(Helyeslés a jobb oldalon)* akkor mindazokat, a kik elítéltettek, a nyilvánosság foruma elé kell állítani, hogy lássa, ismerje őket az egész világ. De mi ezt nem teszszük azért, mert a büntetésnek nem lehet soha célja: megrontani és örökre lealázni azon embert, a ki vétett; hanem egyik legnemesebb célja a büntetésnek a javítás; és kérdem: épen a bírónál akarjuk-e a javulás ösztönét elnyomni az által, hogy a legelső, talán csekély kihágásnál a nyilvánosság foruma előtt prostitualjuk? T. ház! Ezt nem tartom tanácsosnak, sem humanusnak, sem igazságosnak.

Ha a bírót nem lehetne megbüntetni más-kép, mint nyilvánosan, akkor két szélsőségnek nyitnánk utat. Az első az lenne, hogy a fegyelmi bíróság, nehogy szerencsétlenné tegye a bírót, csak a legsúlyosabb vétségek esetében rendelné el a fegyelmi eljárást. A másik szélsőség pedig az volna, hogy a legkisebb vétségre is a büntetésnek legnagyobb fokát, t. i. a nyilvános prostitutiót volna kénytelen alkalmazni. Ez épen olyan lenne, mintha a hadseregnél a közlegény a legkisebb vétségért is rögtön föbe lövetnék.

Én akarom a nyilvánosságot, de csak azon korlátok között, melyeket arra nézve minden európai törvényhozás föllállított: mert nem akarom a javulásra képes bírót sem örökre meggyalázni, sem pedig arra kényszeríteni, hogy lemondjon.

Méltóztassanak főleg tekintetbe venni azt is, hogy az ellenvélemény épen azon pontot akarja kitörölni, mely arról szól, hogy akkor is korlátoltatik a nyilvánosság, ha egyik vagy másik fél jó hírneve vagy érdeke van veszélyeztetve. Már pedig, t. ház, a bíró elleni fegyelmi eljárás korlátlan nyilvánossága által sokszor nemcsak magának a bírónak, hanem egy más egyének jó hírneve is áldozatul eshetnék. Például: a bíró valakivel tiltott viszonyban él, mely tiltott viszony, törvényeink szerint, nem képez bűntényt, de csorbitja a bírói tekintélyt, és ez okból okvetlenül fegyelmi eljárás alá vonandó. Ha ily esetekben nem záratnék ki a nyilvánosság, akkor nem csak maga a bíró jó hírneve lenne

kockára téve, hanem azon harmadik egyéné is, a ki nem is tartatik a fegyelmi bíróság hatósága alá, és ily módon a büntetés súlya kiterjedne arra is, a kit jogszerűleg sem vádolni, sem elítélni nem lehet,

Mindezeknél fogva, t. ház, én s a központi bizottság a nyilvánosságot ily kényes esetekben nem tartjuk czélszerűnek s azért kérem, méltóztassanak a szövegezést úgy, a mint azt a központi bizottság előterjesztette, elfogadni. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Várady Gábor: T. ház! Az igen t. igazságügyminiszter ur hivatkozott eredeti javaslatára. A 48-ik §-ban különösen hangsúlyozta, hogy ezen §-ban megengedtetik a nyilvánosság, azon esetben, ha a kir. ügyész által kért büntetés folytán a hivatalból való elmozdításáról van szó; azonban elhallgatta, hogy még azon esetben is egy nagy korlátot állít föl e törvényjavaslat s illusuriussá teszi a nyilvánosság körüli intézkedést, midőn hozzáteszi. „ha egyuttal a vádlott a nyilvánosságot nem ellenzi.“ Ezen utolsó tétellel az egész §. illusuriussá válnék.

Az eredeti javaslat és ezen központi bizottsági szövegezés között azon különbség van, hogy az eredeti javaslatban kimondatik, hogy a tárgyalás szóbeli, de nem nyilvános. Megenged egy esetet, melyben a tárgyalás nyilvános lehet, de azt a fél beleegyezésétől teszi függővé; a központi bizottság szövegezésénél ellenben a tárgyalás nyilvános a törvénykezési rendtartás 103. §-nak korlátai mellett.

Az én felfogásom szerint a dolog egyre megy, mert a fél minden kitelhető módon gátolni fogja a nyilvánosságot, és az 1868. évben alkotott törvénykezési rendtartás 103. §-a szerint, melyről a 46. §. szól, a bíró nem csak kizárhatja, de sőt köteles is kizárni a nyilvánosságot.

A t. igazságügyminiszter ur azt méltóztattott mondani, hogy azon esetben lesz kizárva a nyilvánosság, ha egyik vagy másik fél jó hírneve vagy érdeke volna veszélyeztetve. Én kétlek egyetlenegy esetet, melyben — midőn fegyelmi eljárásról van szó — ezen bírónak érdeke ne volna veszélyeztetve. Tehát ezen körülmény felhozhatása mindig kizárhatná a nyilvánosságot.

A t. igazságügyminiszter ur hivatkozik reánk, mint a kik képviselve voltunk a jogügyi bizottságban, mely a később törvénynyé vált törvényjavaslat felett tanácskozott. Erre egyik észrevételem az, hogy itt nem a jogügyi bizottság javaslatáról van szó, hanem itt csupán a törvényre hivatkozhatunk: a jogügyi bizottság munkálata elenyészett, ma csak törvény fekszik előtünk. Másik észrevételem pedig, melynek igazságát az igazságügyminiszter ur sem fogja kétségbe

vonni, az, hogy mi, Tisza Kálmán, én és több elvtársam ezen szakasz ellen, s ezen szakasznak ily módon formulázása ellen harczoltunk és kisebbségben maradtunk. *(Helyeslés a bal oldalon.)*

De bár mikép álljon is a dolog, én nem tartom helyesnek, hogy egy, bár minő bizottságban működő kisebbség azon javaslatra nézve solidaritásba tétessék a többséggel. *(Helyeslés bal felől.)*

Szontágh Pál *(csanádi)*: T. képviselőház! Ugy látszik nekem az imént hallottak után, hogy a kik törvényjavaslatokat kezdeményeznek, vagy akármi uton azok létesülésének eszközlői voltak, gyakran úgy tekintik azokat, mint a szülő saját elkényeztetett gyermekét, és oly modorban védelmezik javaslataikat, vagy oly modorban ostromolják néha az ellenkező véleményt kifejtő félt, mely — nézetem szerint — egyáltalán elfogadhatatlan. Ilyen az, midőn hivatkozás történik arra, hogy ön, Péter és Pál is, ekkor meg ekkor ezen véleményben voltak. Ez a vitatkozásnak, nézetem szerint, nem helyes neme, és azon gyanura ad alkalmat, hogy az illetők úgy tekintik szivökre nőtt javaslatukat, mint a szülő elkényeztetett gyermekét. Én nem hiszem, hogy ezen javaslatok — midőn védetnek — oly nagy szerelmet megérdemelnének. Miután világos, hogy a perrendtartás 103-ik szakasza b) betűje szerint a nyilvánosságnak kizárása, különösen fegyelmi eljárásokban, mindenkor eszközölhető. Elfogadom azt, és tökéletesen meggyőződőleg hatott reám az, a mit Tisza Kálmán képviselő ur mondott: hogy a törvény, mely ily módon van szerkesztve, tetteleg nem akar nyilvánosságot. Én pedig a hypokryticus eljárásnak sem a magán életben, sem a törvényhozásban barátja nem levén, hanem azon elvnek levén barátja, hogy valljunk színt minden viszony között *(Mozgás a jobb oldalon)*, azt mondom, minden viszony közt azon elvnek levén barátja, hogy igenis valljunk színt, bátor vagyok azt javasolni, hogy ámbár a nyilvánosságra nézve ugyanazon nézetben vagyok, mint a legszabadabb sajtóra nézve, hogy t. i. azon sebeket, a melyeket ejt, ősmaga meg is gyógyítja, mindamellett a főnnebbiek után így kívánom fogalmaztatni a 46-ik szakaszt: „a tárgyalás szóbeli, de nem nyilvános.“ *(Derültség a bal oldalon.)*

Szakácsy Dániel: T. képviselőház! A tárgyalás alatti szakaszban felhozott az 1868-ki LIV. törvénycikk, de tudjuk, hogy ez a polgári eljárásról szól. Ott pedig a törvényhozás igen helyesen intézkedik, hogy oly dolgok, melyek oda nem tartoznak, ne hozassanak a nyilvánosság elé. De itt, hol először már meghatározottat, mily esetekben van a fegyelmi eljárásnak helye, nevezetesen a 11-ik §-ban, hol a megvesztegetés, zsarolás, erőszakoskodás, hamisítás, sikkasztás

esetei mint büntettek hozatnak fel, akkor lehetlenség azt mondani, hogy ezeket nem lehet nyilvánosságra hozni, miután — ugymond — azok nyilvánosság elé hozatala a közérkölcsiséget és az illető embernek jó hírnevét sértené. Az én nézetem szerint, minthogy itt büntető és nem polgári törvényről van szó, a 46. §-ban még a központi bizottság javaslata ellenére is kihagyni kérem az 1868.: 103., 104., 105. §§-ra való hivatkozást. Mert azok a polgári eljárásról, nem pedig a bűnvádi eljárásról szólnak. Csak ezt óhajtanám a 46. §-ban meghagyatni, hogy „a tárgyalás szóbeli és nyilvános.“

Elnök: Elfogadja a t. ház a központi bizottság által előterjesztett szerkezetet? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. *(Megtörténik.)* Ellenpróbát kérek. *(Megtörténik.)* A többség elfogadja.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 49-ik, most 47. §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak e §-ra nincs észrevétele.

Elnök: Elfogadja a ház? *(Elfogadjuk!)* Tehát el van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 50., most 48-ik §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak e §-ra következő megjegyzései vannak: az első sorban levő „megjelölésével“ kifejezés helyébe „megnevezésével“ tétessék, s az ugyanezen §. második sorában levő 42. szám, 40-re igazíttassék ki.

Elnök: Elfogadja a ház? *(Elfogadjuk!)* Tehát el van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 51., most már 49. §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottság azt ajánlja, hogy e §. 3-ik sorában levő „felmentése“ szó helyébe: „felmentésére“ tétessék.

Elnök: Elfogadja a t. ház? *(Elfogadjuk!)* Tehát el van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 52., most már 50. szakaszt.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak nincs észrevétele.

Elnök: Elfogadja a t. ház? *(Elfogadjuk!)*

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 53., most 51. §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak nincs észrevétele.

Elnök: Elfogadja a t. ház? *(Elfogadjuk!)*

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 54., most már 52. §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak nincs észrevétele.

Irányi Dániel: Nekem csak egy írá-

lyi megjegyzésem van. Németesen hangzik a kifejezés jegyzőkönyvet „fölvenni.“ Ezt 1849 óta tanultuk. Jegyzőkönyvet szerkeszteni szokás. (Fölkültások: Vezetni és szerkeszteni!)

Tóth Vilmos: A jegyzőkönyv előbb vezetetik, azután szerkesztetik. (Helyeslés.)

Ludvigh János: Ellenkezőleg: előbb szerkesztetik, azután vezetetik. (Derűtlenség. Fölkültások: vezetetik!)

Elnök: Tehát az fog tétetni: „Jegyzőkönyv vezetetik.“

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a törvényjavaslat 54. §-át.)

Elnök: Nem lévén ellene észrevétel, a t. ház elfogadja.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a törvényjavaslat 55. §-át.)

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak e §-ra nézve következő észrevételei vannak: az első bekezdés 4-ik sorában levő utolsó szó „szabadon“, nemkülönben a 2-ik bekezdés első sorában levő „szóbeli“ szavak kihagyassanak. A 4-dik bekezdés pedig a következő szerkezettel cseréltetett föl: „A határozat vagy fölmentésre vagy vétkesre szól. Ez utóbbi esetben a fegyelmi bíróság megszabja egyuttal a büntetést, valamint megállapítja a fegyelmi eljárásnak a vádlott által viselendő költségeit is. Az első esetben a vádlott költségei megtérítendők, és pedig, ha a per hivatalból indított, az állam — különben a panasztevő által. Egyuttal, ha a fegyelmi bíróság vádlottat fölmenti s azt látja, hogy a magán-fél részéről emelt panasz hamis állításokra, vagy a tények szándékosan elferditett előadására alapított: a panaszlót 500 frtig terjedhető bírságban marasztalja el, a melynek megfizetésére a fél-, s ha ezáltal az ügyvéd írásban utasítva nem volt, az ügyvéd köteleztetik. Ezen bírság — be nem hajthatás esetére — fogságra változtatandó át, egy napot 5 frtra számítva.

Simay Gergely: T. ház! Én ezen §-ban oly hézagot látok, melyet mindenestre pótolni kell. A 4-ik bekezdésben említettik, hogy ha a fegyelmi bíróság a vádlottat fölmenti és azt látja, hogy a magánfél részéről emelt panasz hamis állításokra, vagy a tényeknek szándékosan elferditett előadására alapított: a panaszlót 500 frtig terjedhető bírságban marasztalja el. De nincs megmondva, hogy hová fordíttassék a bírsági összeg.

Én részemről azon módosítást vagyok bátor ajánlani, hogy ide iktattassék be, miszerint ezen bírság az illető fegyelmi bíróság székhelyén levő szegények pénztárának javára fordíttassék: mert arról dispositiót kell tenni, hogy ezen bírságok

hová fognak befolyjni, különben nem fogja a bíró tudni, hogy hová fordítsa a bírságot.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa Simay Gergely módosítványát:) „Ezen §. 4-ik bekezdésének 14-ik sorában következő szavak után; „ezen bírság“, hozzá teendő: „az illető fegyelmi bíróság székhelyén létező szegények pénztárának javára esik.“

Elnök: Méltóztassanak nyilatkozni.

Irányi Dániel: T. képviselőház! Nekem csak azon észrevételem van a t. képviselő ur javaslatára, hogy valahányszor nem tűnik ki, hová fordítandó a bírság, természeténél fogva mindig az állampénztárba foly. Ha a t. képviselő ur ez értelemben kivételt akar fölállítani, hozzá lehet szólni; hanem én azt hiszem, hogy itt kétség nem merülhet föl, mert a bírság természeténél fogva mindig az állampénztárba foly. (Maradjon!)

Elnök: Marad tehát a szerkezet.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa az 56. §-t.)

Szögyény László előadó: A központi bizottságnak erre nézve semmi észrevétele.

Elnök: Ezen §. tehát elfogadtatik.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa az 57. §-t.)

Szögyény László előadó: Az 57., most már 55-ik §. második sorában levő „elmaradásának“ szó helyébe a központi bizottság „elmaradását“ teszi; a harmadik sorban levő „okát“ szót pedig „okkal“ cseréli föl.

Elnök: Méltóztatnak ezt elfogadni? (Elfogadjuk!) Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa az 58. §-t.)

Elnök: Nincs észrevétel?

Somossy Ignác: T. képviselőház! Ez az 58. §. úgy a mint áll, különböző véleményekre és magyarázatokra adhat alkalmat. Tapasztalatból tudom, hogy maguk a képviselők között is vannak, kik a törvény azon szavának, hogy a főlebbviteli bíróság ugyanazon szabályok szerint jár el, mint az első folyamodási bíróság, azon értelmet tulajdonítják, hogy a fegyelmi bíróság előtt a tanuk kihallgatásának és hitelesítésének helye van. Szerintem ez nem helyes: mert a felsőbb bíróság csak azon előterjesztésekből és csak azon próbákból ítélhet, melyekből az első bíróság ítél, mert ha a felső bíróság más kihallgatások alapján hozna ítéletet, nem lenne ez felülvizsgálati, hanem elsőbírósági eljárás. Nehogy tehát ez másra, mint az ítélethezásra magyaráztassék, bátor vagyok javasolni, hogy ezen szavak után „fegyelmi bíróság“, ezen sza-

vak igtattassanak: „az ítéletheozásnál“, és akkor a §. így hangzanék: „58. §. A föllebbezett fegyelmi ügyekben a föllebbviteli fegyelmi bíróság az ítéletheozásnál ugyanazon szabályok szerint jár el, a melyek az első folyamodásu fegyelmi bíróságra nézve a főnebbi §§-okban vannak megállapítva.“

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: A módosítványból nem birnám kivenni a t. képviselő ur indítványának célját, hanem az indokolásból veszem ki: és itt nagyelvi eltérés van köztünk. O t. i. az appellatát úgy érti, mint az az írásbeli rendszernél jelenleg Magyarországbán fenáll; miután azonban mi a fegyelmi eljárás terén már az első bíróságnál a szóbeliség, nyilvánosság és közvetlenség rendszerét hoztuk be, nagyon természetesen és következetesen az appellatánál is behoztuk azon rendszert, melyet a szóbeliség és közvetlenség megkíván. Az appellata e rendszer szerint történhetik két esetben: történhetik vagy azon adatok alapján, melyek már az első bíróságnál megfordultak, vagy más, és pedig egészben vagy részben új adatok alapján, és e másik esetben az appellata inkább renovatio litis. Mi tehát nyiltan és őszintén kimondjuk, hogy az appellatának ez újabb nemét akarjuk behozni, nem is akarhatnánk mást. miután már az első bíróságnál is a szóbeliség és nyilvánosság rendszerére fektettük az eljárást, s e rendszert az appellatánál is következetesen keresztül akarjuk vinni. Ennélfogva a központi bizottság szövegezése szerint kérem az 59. §. elfogadni. *(Fölkiáltások: Maradjon!)*

Mátyus Arisztid: A miniszter ur indokait, melyekkel a közvetlenség és nyilvánosság mellett felszólal, teljesen osztom és óhajtom, hogy minél előbb a felső bírósági eljárásnál is a szóbeliség és nyilvánosság életbe lépjen; de mai nap ez nincs, és itt a fegyelmi eljárásban per excerpta akarni, ugyszólván, becsempészni e nagy institutiót, melynek üdvös volta attól függ, minő részletes idevágó törvények által lesz ez szabályozva, és hatása biztosítva, nem tartom czélszerűnek. Épen a miniszter ur szokott mindig arra hivatkozni, hogy per excerpta nem szeret törvényeket alkotni, annál kevésbé szeressen tehát, az én fölfogásom szerint, egészen új elvet a törvényekbe behozni, és pedig nem is a rendes, hanem kivételes bíróságnál.

Csak ez indokból helyeslem Somossy képviselő ur módosítványát, mely szerint itt tétessék, hogy „ítéletheozás“ körül egészen azon eljárás van, minél fogva az eljárás nem ujittatik meg, és nem szóbeli eljárás folytattatik, hanem a szabályok neki zsinórmértékül annyiban szolgálnak, a mennyiben az eljárási szabályokat kell

tekintetbe venni. Ily szempontból pártolom a módosítványt. *(Fölkiáltások: Marad!)*

Ludvigh János: Én azt hiszem, tévesen fogtuk föl a kérdést. Nem az ellen van nehézség, hogy szóbeli legyen az eljárás a föllebbviteli törvényszéknél; hanem az a kérdés, hogy miután itt a törvény azt mondja, hogy azon szabályok szerint jár el, mint az első bíróság: vajon a tanuk kihallgatandók-e másodsor is? kell-e azokat majd az egész országból Pestre hinni a föllebbviteli törvényszékhez, és vajon mindazon documentumok, melyek hitelesítették, s melyek hitelességét az első bíróság elismerte, ismét kérdés alá jöjenek-e? Ha az első bíróságnál kétségek vannak, vagy az eljárás nem helyesen történik, akkor az illető fél kifogást tesz, és ha a bíró azon kifogást vagy észrevételt nem veszi figyelembe, akkor semmisítésnek van helye, nem pedig, hogy a föllebbezésnél újra kihallgattassanak a tanuk és hitelesítsenek az okmányok. Természetesen az illető fél a maga okait szóbelileg előadhatja, védheti vagy megtámadhatja, más okokat hozhat föl, hanem mindig azon okmányok és adatok szerint, melyek a perben már előfordultak. Mert különben ez csakugyan új tárgyalás és eljárás lenne. Ez pedig nincs sehol és nem is lehet. Nekem csak ez az észrevételem van. Ennélfogva Somossy Ignác indítványát pártolom.

Elnök: Elfogadják a szerkezetet? A kik elfogadják, méltóztassanak fölállni. *(Megtörténik.)* A többség elfogadja.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 59-ik §-t.)*

Szögyény László előadó: A központi bizottság ezen 59. régi, most már új 57-ik §-ban következő módosítást tett, t. i.: e §. harmadik sorában „panaszlónak“ szó helyébe „közvádlónak“ tétessék.“

Berecz Ferencz: T. ház! E §. második bekezdésének végszavára van észrevételem, a hol t. i. az mondatik, hogy föl kell terjeszteni. Ezen szó „föl“ magában azt jelenti, hogy az alsóbb testület terjeszt valamit a felsőbb elé, hol változtatásnak is helye lenne. Itt azonban csak az czéloztatik, hogy a dolog a miniszter tudomására jöjjon, hogy esetleg a hely betöltése iránt gondoskodhassék. Én tehát ezen szavakat: „föl kell terjeszteni“, óhajtanám fölcserélni e kifejezéssel, hogy: „a miniszter értesítendő.“

Elnök: Elfogadja a t. ház a szerkezetet? A kik elfogadják, méltóztassanak fölállni. *(Megtörténik.)* A többség elfogadja.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 58-ik §-t. (Fölkiáltások: Holnapután!))*

Elnök: A t. ház kivánságának engednem

kell, csak figyelmeztetni akarom a képviselő urakat, hogy a háznak van egy határozata, mely szerint az ülés 10-kor kell kezdeni és 2-kor bevégezni. Azonban e szakaszt most úgy sem végezhetnők be, mert nagyobb módosítások következnek. Ha a holnaputáni ülést nem töl-

tené ki a jelen tárgynak még hátralevő része, más tárgyat is kell kitűzni: ez pedig, sürgősségénél fogva, a horvátországi miniszter költségvetése lesz. *(Helyeslés.)*

Az ülés végződik d. u. 1 óra 50 perczkor.

72. országos ülés

1869. november 22-dikén

Somssich Pál elnöklete alatt.

Tárgyai: A gazdasági bizottság benyújtja a ház novemberi költségvetését. Kérvények bemutatása. Román Sándor erdélyi urbéri pörök és a tófalviak miatt interpellálja a kormányt. Gajzágó Salamon és társai indítványt tesznek az erdélyi telekkönyvezés ügyében. Az igazoló bizottság jelenti, hogy Miletics Szvetozárt igazolta. A központi bizottság beadja jelentését a vadászati törvényjavaslatról. A bírói felelősségről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása tovább foly s bevégeződik. A horvát-szlavon-dalmát miniszterium költségvetése 1869-re megállapittatik.

A kormány részéről jelen vannak: Bedekovics Kálmán, Festetics György gr., Gorove István, Horvát Boldizsár, Mikó Imre gr.

Az ülés kezdődik d. e. 10¹/₄ órakor.

Elnök: Méltóztassanak helyeiket elfoglalni, a mult ülés jegyzőkönyve fog felolvasatni.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a november 20-án tartott ülés jegyzőkönyvét.)*

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesítve van.

A most felolvasott jegyzőkönyv folytán némi apró teendők szükségesek, t. i. a szent-endrei választás ellen beadott kérvényt valamely bíráló bizottsághoz kell utasítani. A kilencz bizottság számai papirszeletekre felírvák, e szeletekből egy ki fog huzatni.

Jámbor Pál jegyző *(kihuzza):* Nyolcz!

Elnök: A kérvény tehát a VIII-ik bíráló bizottsághoz utasittatik.

T. ház! A jegybank ügyében kiküldendő bizottság tagjai lennének megválasztandók. Azon határozat, melyet a t. ház elfogadott, a bizottság tagjai számát nyolczban állapítja meg: méltóztassanak e nyolcz tag választására elkészülni s a választó jegyeket a jövő ülésre behozni. Miután pedig a naplóbiráló bizottság egy tagjának a mai ülésre kitűzött megválasztatása nem oly

sürgető, ha a t. ház beleegyezik, talán e választást is akkor lehetne eszközölni, időnyerés végett. *(Helyeslés.)*

Van szerencsém bemutatni a gazdasági bizottság jelentését a november havi költségekre vonatkozólag. Ki fog nyomtatni és napirendre fog tüzetni. *(Helyeslés.)*

Az elnökségnek több jelenteni valója nincs.

Tréfert Ágoston: T. ház! Van szerencsém benyújtani Pápa városának egy kérvényét, melyben az Sopron városának a törvényhatóságok mielőbbi rendezése és e tekintetben a városoknak eddigi mostoha helyzetéből leendő kiemelése iránt tett fölterjesztését osztva, a kérelemhez járulását nyilvánítja. Továbbá egy második kérvényét Pápa városának, melyben a törvény-székeknek tervbe vett szervezésével a város és vidéke számára kebelében egy állami kerületi törvényszék felállítását kéri.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz utasittatik.

Ormos Sándor: Blau Salamon, arad-megyei pécskai lakos 1849-ben az aradi honvéd fölszerelési bizottmány számára hitelezett 4481 forint 45 krajczár értékű posztó-kelmék árának megtérítését kéri. Bátor vagyok e folyamodást azon kéressel nyujtani be, hogy a kérvényi bizottsághoz utasítani méltóztassék.

Csáky Tivadar gr.: Apaticzky József,